

Fora-vila

problema urgent

desembre 75

25 pts

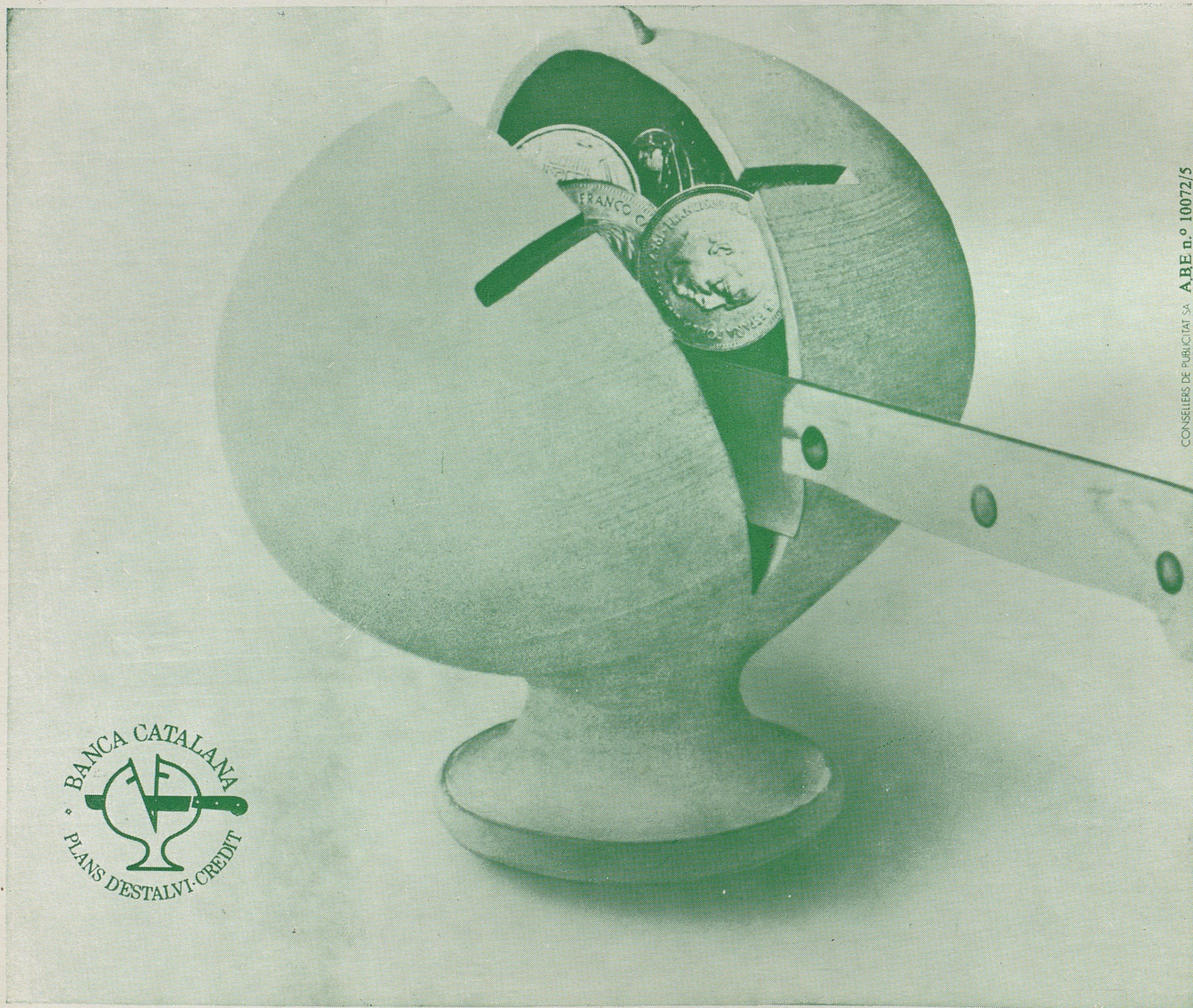
nº 654

església i poble
a la mallorca
del segle xx

ESTALVIAU LA MEITAT. BANCA CATALANA HI POSA LA RESTA

El sistema és molt senzill. ¿No és ver que estalviau una quantitat fixa cada mes pensant en qualque cosa concreta? Fins i tot pot ser que hàgiu calculat el temps aproximat que haurà de

durar el vostre estalvi. Doncs bé: Confiau-nos els vostres estalvis periòdics des d'avui mateix, i quan hàgiu arribat a la meitat del que necessitau, demanau-nos un crèdit per la resta.

LLUC

DESEMBRE 75

Fora-vila
problema urgent

desembre 75
n.º 654

església i poble
a la mallorca
del segle xx

Portada de F. Soberats i L. Fiol.

LLUC

Revista mensual, n.º 654

Any LV

INFORMACIÓ ALS LECTORS

D'acord amb l'article 24 de la Llei de Premsa i d'Impremta, feim constar que la revista LLUC és editada per la Congregació de Missioners dels Sagrats Cors, des del Monestir de la Real (Palma de Mallorca).

Les persones responsables d'aquesta publicació són:

Director: Bartomeu Suau Tugores
Conseller-Delegat: Manuel Soler i Palà
Caps de Redacció: Josep M. Llompart i Pere Llabrés i Martorell

Durant l'exercici de 1975 la situació econòmica s'ha mantingut equilibrada, gràcies a l'ajuda rebuda d'Obra Cultural Balear.

Informació i correspondència:

Apartat de Correus n.º 619

Telèfon 22 32 99

Palma

Subscripció: 250 ptes. anuals

Estranger: 300 ptes. anuals

Preu de l'exemplar: 25 ptes.

Imp. SS. CC. - Balmes, 39

Dipòsit legal: P. M. 276-1958

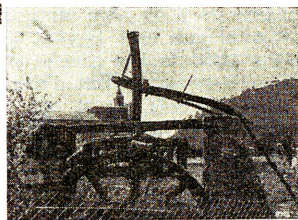
= Sumari =

Pàg.

2 **CORREU. L'Església de Mallorca i la nostra llengua-cultura.** Encara un eco de la Declaració dels bisbes de les Illes (Cfr. LLUC, juny 75, pàg. 12) i la consegüent polèmica. Escriu Climent Garau, que completa la seva intervenció amb una estadística de misses en mallorquí o castellà a 30 parròquies de Ciutat i 45 de pobles.

4 **EDITORIAL: ¿Respecte i protecció a «las lenguas regionales»?** Una ampla presa de posició de la nostra revista enfront del Decret del govern espanyol, publicat al B. O. de l'Estat dia 15.XI.1975.

6

Fora-vila: problema urgent. Tomeu Fiol, Joan Adrover i Rafel Pinya han conversat sobre quatre punts amb tres petits propietaris de la ruralia mallorquina. És una exposició sincera i neta de la situació, sovint tan precària, del nostre camp, que necessita remeis urgents.

10 **L'ESGLÉSIA NOSTRA.** Una altra valuosa col·laboració de Josep Massot i Muntaner que estudia les vicissituds, entre un renaixement i ramarcables frustracions, de la relació entre l'Església i el nostre poble, a la Mallorca del segle XX.

14 **ESTUDIS. Anàlisi d'un poema de Marian Aguiló, commemorant els cent-cinquanta anys de la seva naixença.** Una aportació de Joan Alegret a la memòria del patriarca, mallorquí, de la Renaixença catalana.

17 **Cap a un nou Sindicat.** Comentari i reflexió de les últimes eleccions al Sindicat d'hostaleria, a nivell provincial, per Antoni Tarabini.

19 Antoni Serra comenta l'estada entre nosaltres i l'obra del director de l'Escola Normal: **Sánchez Pascual o la consciència de l'ensenyament.**

20 **NEÓ de SURO**

ART. Aquest mes la secció artística, a cura de «Crònica de Tres» abraça tres interessants temes:

ELS RETRATS EN EL SEU LLOC

Conversa amb Vicenç Torres.

22 **PROJECCió PER UN RETRAT EN QUATRE FILLS.**

Arrelament i Cosmopolitisme (sobre el «Neó de Suro», iniciativa d'un grup d'artistes).

23 **RESPOSTA DE LA JOVE PLÀSTICA MALLORQUINA.**

a un assaig de Cirici Pellicer, publicat a «Serra d'Or» (agost 1975). Contesten R. Amengual, Gerard Matas, A. Serra, R. Canet, D. Pons, L. Muntaner, J. Perelló, G. Rosselló Bordoy, J. M. Palou, B. Cabot, Steva i Andreu Terrades, i altres.

25 **LLIBRES 1975.** Títols d'enguany, presentats per P. Llabrés, que seran seguits al proper número d'una àmplia bibliografia de les Illes 1975.

27 **Resum de les activitats de l'Obra Cultural Balear de Menorca.** (Curs 1974-75).

28 **Des de la Rambla. Crònica de Barcelona,** per Biel Mesquida i Amengual.

Correu

L'Església de Mallorca i la nostra llengua-cultura

En aquestes altures, caldrà recordar tal volta que aquest estiu es va iniciar una polèmica a «Diario de Mallorca», i també a la revista **LLUC**, sobre la declaració conjunta dels bisbes de Mallorca, Menorca i Eivissa referent a l'actitud de l'Església de les Illes envers la pròpia cultura.

La cosa pràcticament s'ha esvaït sense deixar, al meu entendre, les coses prou afinades. Es pot dir que no ha passat d'una relació epistolar entre persones que, per una part, acusaven i, per altra, justificaven uns fets històrics recents i frescs a la memòria de tots.

Voldria, abans de tot, aclarir que aquesta intervenció meua no té altres objectius que:

deixar les coses clares a partir de fets objectius que no em queda més remei que exposar;

vull que quedi també clar el meu respecte a les persones, ja que, si no fos així, poques coses guanyaríem i poques passes donaríem cap a una concòrdia que pot fer possible una acció unitària tan indispensable com fonamental per emprendre un camí net i definit d'orientació, d'informació i elevació moral del nostre poble, acció i concòrdia que crec que ens ha de preocupar ara més que mai, ja que ara més que mai perilla la nostra supervivència com a poble.

Per això vull començar comentant un fet que per mi pot ésser prou aclaridor, si es vol, per aprofundir dins l'anàlisi de les actituds d'un sector ampli del nostre clergat i de la seva repercussió dins el fet cultural propi.

De fet els únics que han intervingut en aquesta «mini-polèmica» són persones preocupades autènticament en la defensa d'aquests drets que tot home té a defensar i promoure les pròpies formes de vida, la pròpia cultura, en una paraula.

Els que esperàvem que més Intervindrien, els veritablement «acusats» no han donat cap senyal de vida. O no els preocupa el tema o no se n'han adonat tan sols que la qüestió sortia al carrer, o no han trobat arguments sòlids per intervenir, que tot pot ésser en aquest món.

Segons la meua manera de veure aquesta inhibició, tal fet és important ja que

en part explicaria la situació real quant a l'ús de la nostra llengua a la litúrgia.

Efectivament, sols l'actitud d'aquest clergat pot explicar que, malgrat no haver-hi cap actitud de part dels nostres bisbes que explícitament suposi limitació i menys prohibició de l'ús de la nostra llengua als actes litúrgics, i més encara existint, com existeix, un decret del bisbe Enciso que recomana l'ús del mallorquí a l'ensenyament del catecisme, així com la recent Declaració dels bisbes de les Illes, clarament encaminada a la promoció de la nostra cultura dins el poble, la situació comprovada és la següent:

Ensenyament del catecisme en mallorquí: 2'5%.

Misses en mallorquí a Ciutat: 19%.

Misses en mallorquí a pobles: 38%.

Total, Ciutat i pobles: 30%.

Tenint en compte la concentració de població a Ciutat, el percentatge global és lògicament molt més baix encara.

I passem ara a un altre tema, amb relació amb el que hem exposat fins ara. La revista **LLUC** fa uns quants anys que, amb el corresponent dèficit d'abans i actual, corre a càrrec, en el seu manteniment, dels socis de l'Obra Cultural Balear. De les emissions de «Ràdio popular», «Mallorca al vent», se'n pot dir tres quarts del mateix. També O.C.B. ha contribuït a diverses edicions litúrgiques en la nostra llengua.

Fets que demostren una clara discriminació enfront a les edicions castellanes que surten al carrer a punt sense problemes d'aquesta casta.

Devers l'any 1965, quan el Concili Vaticà II havia aprovat la Constitució que introduïa les llengües vernacles a la litúrgia, la situació aquí es féu tan crítica per a l'ús del mallorquí als actes litúrgics que, per iniciativa de l'O.C.B. es recolliren unes sis mil firmes, amb les dificultats que això comportava aleshores, demanant que almanco a les nostres esglésies se celebrés una missa en mallorquí, fet per altra banda molt significatiu que ens demostrava, ja per aquelles saons, que no cabien dins un tramvia, com solia dir el meu bon amic Bernat Vidal i Thomàs, les persones sensibles i preocupades per la nostra supervivència com a poble. Això era un alè d'esperança enmig de tot el desvetí present. Teníem sis mil firmes recollides que es presentaren al qui era aleshores bisbe de Mallorca, Dr. Alvarez Lara. I, malgrat tot, els resultats estan a la vista, admetent de totes formes que la reacció del nostre poble sí que es pot dir que ha estat positiva i determinant d'uns certs canvis i progressos quant a determinades actituds que, gràcies a Déu, sembla que van avançant per bon camí.

Però tot el que he dit, crec que ens dona unes raons de pes suficient per fer una crida i una súplica al clergat mallorquí perquè és nascut a Mallorca —en la seva majoria—, perquè viu i està vinculat a Mallorca, perquè la major part d'ell és nat dins el cor de la nostra ruralia, a fi que tengui ben present que encara hi ha uns drets que no són respectats, perquè se

n'adoni que la situació d'aquest poble nostre exigeix una sortida cap a una elevació moral que únicament la informació objectiva i el recobriment de la pròpia personalitat li pot donar.

Es inexplicable que la nostra Església que, quasi arreu del nostre país vol ésser valenta i que aquí i tot en moments de grans dificultats per la nostra cultura, temps de guerra i de post-guerra, mai fou motiu de conflicte, mai va aprofitar les circumstàncies per renunciar al llenguatge del seu poble; a un moment determinat, sense imposicions polítiques i sense pressions determinants del canvi per part del poder establert, poguéu optar per aquesta actitud que va fer arribar les coses a un punt tan lamentable. Una sola missa en mallorquí a cada església de Mallorca, encara no l'hem aconseguida.

Jo sé de l'esperit de tots els qui treballen per la nostra cultura, car les meves relacions humanes són amples i ho han estat sempre. Puc garantir, per tant, la perfecta concòrdia dels actes que es realitzen al si de l'Obra Cultural amb els seus objectius fonamentals, explicitats als estatuts; i em dol que a segons qui li sembli que determinats grups actuen dins l'Obra per treure'n un profit polític concret per als seus interessos de partit. A una carta publicada a **LLUC** (setembre 75, pàg. 2) s'acusa a aquests grups de fer política. Voldria aclarir què entén certa gent, a aquestes altures, per fer política.

Acusacions d'aquesta casta sí que fan mal i entrebanquen les coses, a part que són mortalment perilloses, ja que almanco cal reconèixer que fan el joc als nostres fonamentals enemics.

De totes formes crec que per qualsevol entès en ciència política, aquesta acusació no té pes, i defineix la manca d'informació de part del qui la fa, que no el crec en condicions de distingir el que és realment un programa de partit del que és simplement i clarament una acció genèrica i sensibilitzadora prèvia a la concreció política de partit.

L'Obra és la casa de tots i la seva composició és pluralista; estam cansats de dir-ho. I si qualcú s'inhibeix a l'hora de participar-hi, és cosa exclusivament seva. Ara, no té dret a condemnar els qui treballen i més si el treball, i vull insistir en això, es fa a uns nivells tan genèrics i primaris, políticament parlant, com els que aquests grups d'«endimoniats» estan fent.

Crec que és el moment de mirar endavant. Per tant no mantindrè cap recança envers la nostra Església si la veig, com esper, disposada a una col·laboració tan necessària.

Però he volgut aclarir certes coses que em semblaven necessàries d'aclariment. Deman perdó als meus acusats i deman col·laboració perquè és molt difícil navegar i arribar a port, malgrat sigui al port on mal s'hi arriba, el port d'Itaca.

CLIMENT GARAU

Ciutat de Mallorca, 24.XI.75

Misses en mallorquí i castellà a Mallorca

NOTA: S'han triat, com a mostra, 30 parròquies de Ciutat i 45 de la part forana. En aquestes —no

a Palma— s'hi han inclòs les misses celebrades a l'església parroquial i a altres esglésies.

CIUTAT

	Mall.	Cast.			
Beat Ramon Llull	0	2	Sant Jaume	0	8
Coll d'En Rebassa	0	4	Sant Josep Obrer	3	4
El Terreno	0	6	Sant Miquel	0	8
I. Concepció (S. Magí)	1	7	Sant Nicolau	2	7
Immaculat Cor de Maria	1	5	Sant Pius X	0	6
La Real	3	0	Sant Sebastià	2	5
La Seu	0	7	Sant Vicenç Ferrer	0	4
La Soledat	1	4	Santa Catalina Thomàs	3	4
L'Encarnació	3	3	Santa Creu	0	8
Molinar	0	5	Santa Eulàlia	2	6
Monti-Sion	1	5	Santa Teresa del Nin Jesús	0	5
Sagrat Cor de Jesús	3	3	Santíssima Trinitat	3	4
Sant Agustí	0	4	Sa Vileta	0	4
Sant Alonso Rodríguez	0	8	Son Rapinya	1	2
Sant Francesc de Paula	0	6	Son Roca	0	3
				29	147
				19%	83%

POBLES

	Mall.	Cast.			
Algaida	4	1	Muro	5	1
Ariany	0	3	Petra	5	3
Artà	5	9	Pollença	4	4
Bunyola	2	2	Porreres	3	6
Caimari	1	1	Porto Cristo	0	4
Calvià	1	2	Pòrtol	0	2
Campanet	0	3	Puigpunyent	0	3
Campos	4	1	Santanyí	2	2
Ca'n Picafort	1	3	Sant Joan	4	0
Colònia de S. Jordi	0	4	Santa Eugènia	2	0
Esporles	0	5	Santa Margalida	0	4
Felanitx	11	7	Santa Maria del Camí	4	2
Fornalutx	1	1	Sa Pobla	5	1
Inca	1	22	Selva	1	2
L'Horta de Sóller	3	0	Sencelles	2	0
Lloseta	0	5	Ses Salines	2	1
Llubí	4	0	Sineu	1	5
Lluc	7	1	Sóller	5	12
Llucmajor	2	12	Son Macià	0	3
Manacor	7	26	Son Servera	3	2
Mancor	0	2	Valdemossa	0	3
Maria	1	2	Vilafranca	4	0
Montuïri	1	2		108	174
				38'25%	61'75%

Dia 29 de novembre Francesc de B. Moll va rebre la investidura de Doctor Honoris Causa per la Universitat de Barcelona. La distinció atorgada amb tants mereixements a l'il·lustre lingüista ciutadellenc és per a nosaltres, els qui procuram servir com millor podem el nostre poble i la nostra cultura, un clar motiu de satisfacció i de reflexió. La tasca de Francesc de B. Moll té un caire exemplar a tenir molt en compte. Ell fou d'aquells homes que, en els moments més durs de la gran prova, no es van retre al desànim ni es van deixar temptar per la deserció. La seva obra, rigorosa i serena, portada endavant contra tota casta de marors, és avui una mostra inigualable de tenacitat i de fe. Aqueixa tenacitat i aqueixa fe que, juntament amb una vàlua científica excepcional, acaben de rebre el reconeixement públic que de fa temps els pertocava.

¿Respecte i protecció a «las lenguas regionales»?

editorial

El «Boletín Oficial del Estado» de dissabte 15 de novembre publicava un decret de la Presidència del Govern sobre l'ús de les llengües anomenades «regionales», que no podem deixar de comentar àmpliament, per molts de motius.

D'entrada, perquè és el primer text jurídic d'aquest Règim, després de 39 anys, que faci una declaració de principis sobre el plurilingüisme dins l'Estat espanyol. Això no significa, naturalment, que el Govern i l'Administració no tinguessin fins ara cap actitud (implícita, però clara a la pràctica), davant de la diversitat idiomàtica: de fet, l'única llengua oficial era el castellà, i les altres s'havien vist successivament marginades, tolerades o aprovades amb timidesa i no poques contradiccions.

Existia —i existeix encara, en els sectors aferrats al monolitisme uniformista— la temença que, admetent la realitat plurilingüe, s'obriren les portes als «virus del alma» del separatisme disgregador.

Comparat amb aquesta actitud intolerant i cegament separadora, que voldria «erradicar» les llengües no castellanes com un espècie d'epidèmia, el decret representa una gran passa endavant. Deu ser per això que diversos òrgans d'opinió l'han comentat favorablement, i a vegades amb grans elogis.

En segon lloc, el nostre comentari havia d'existir per aclarir les circumstàncies en què el decret ha aparegut, l'estat d'opinió que recull, i les perspectives que vol encarrilar.

És evident que el document respon a l'evolució de la mentalitat general sobre la diversitat lingüística. La gent que vol passar per civilitzada ja no s'atreveix a propugnar l'extermini de cap llengua. Organismes internacionals s'han manifestat, l'Església ha fet declaracions, els lingüistes han aclarit conceptes... Recordem la polèmica a la premsa valenciana, l'escàndol de l'Ajuntament de Barcelona, etc. Ens pareix indiscutible que el text que acaba de sortir respon a aquest clima, i té la intenció de fixar el punt de vista oficial sobre la qüestió, per evitar que es desbordi.

També és de notar el moment en què el decret ha estat promulgat: pocs dies abans de la proclamació de Juan Carlos I com a rei, iniciant una nova etapa històrica. És el mateix Juan Carlos, com a Cap d'Estat en funcions, qui va signar-lo.

Això significa, a parer nostre, que els principis que s'assenten en aquell text jurídic tindran una vigència llarga (seria estrany que cap Govern del Rei s'atrevisi a modificar un precedent tan immediat).

Tots els motius que acabam d'adduir justifiquen de sobres l'atenció extraordinària que el decret ens mereix. Per això el comentarem amb detall i punt per punt.

EL PREÀMBUL: CRITERI BÀSIC

Després d'establir una relació ben significativa amb el decret promulgat l'estiu passat sobre l'ensenyança de les llengües «regionales», es manifesta el criteri inspirador de tota la política lingüística: «respectar y amparar el cultivo de las lenguas regionales, dejando a salvo la importancia trascendental del idioma castellano como lengua oficial.»

Som plenament conscients que allò que realment afecta la vida normal de les llengües no són les declaracions de principis, sinó les possibilitats concretes que tenen de ser usades en tots els camps de l'activitat humana. De totes maneres, volem apuntar que aquesta distinció entre una llengua «trascendental» i unes altres «regionales» que han d'esser respectades i emparades pel fet de ser «peculiaridades» que enriqueixen el «patrimonio cultural español», instaura a nivell oficial la distinció de categories entre llengües, pròpia de la mentalitat diglòssica. I molts dels nostres lectors ja saben que la diglòssia tendeix inevitablement a la desaparició de la llengua que es troba en inferioritat.

Trobam molt lamentable (i creim que pot tenir efectes desastrosos en la pretesa conservació del «patrimonio cultural») que el punt de partida sigui una desigualtat bàsica. Admetem que, des del punt de vista de l'Estat, pot resultar molt útil i convenient que el castellà sigui la llengua d'interrelació a tot el territori. No ha d'oblidar ningú, emperò, que més d'un 40% de la població de l'Estat viu en situació de bilingüisme, i, en siguin conscients o no, la llengua natural del lloc on viuen els és tan trascendental com ho pugui ser l'idioma oficial. I més quan, històricament, aquest idioma oficial ho ha arribat a esser gràcies a un estatut de privilegi en relació a les llengües restants.

En poques paraules: una declaració d'igualtat entre les diverses llengües de l'àmbt estatal i —per què no?—

de cooficialitat amb la llengua castellana, traduïda a la pràctica en unes condicions igualitàries de difusió, encara que s'hagués reservat al castellà el paper de llengua oficial a tot el territori per facilitar les interrelacions, ens hauria semblat més imparcial, més justa, més eficaç si es vol conservar el patrimoni, i molt menys perillosa des del punt de vista polític.

Ja dèiem, en començar aquest apartat, que més ens interessaven les possibilitats reals d'usar la nostra llengua que no les declaracions teòriques. Haurem d'esperar a veure com es concreten el respecte i la protecció que el decret augura a les llengües «regionales». De moment veim que es tracta d'un respecte i una protecció experimentals i voluntaris en ensenyança, i que els mitjans de comunicació relacionats amb l'Estat es limiten a fer una «infra-programació» del tot insuficient en la nostra llengua. Esperem les millores.

L'ARTICULAT: ALGUNS CASOS CONCRETS

Després de declarar que les llengües «regionales» són també «nacionales» (entenen que l'Estat espanyol és una sola nació plurilingüe), l'article segon assegura que aquestes llengües es podran usar en tots els mitjans de difusió. No existia cap prohibició expressa que ho impedis, però l'aclariment no és redundant, si pensam en les dificultats que hi ha hagut fins ara.

No podem passar per alt, malgrat tot, que l'Estat no es limita a permetre l'ús de la llengua castellana, sinó que el recolza i promou de moltes maneres. Tenint en compte que molts dels contribuents tenen una altra llengua natural, esperam que la promoció de totes les llengües serà igualitària.

Els articles tercer i cinquè limiten l'ús de les llengües «regionales» a les deliberacions orals que no s'hagin de fer constar en acta en les sessions de les corporacions locals. Tota la burocràcia escrita i d'importància queda reservada en exclusiva al castellà. No és excessiu? No s'hauria pogut acceptar la llengua del país en la burocràcia de caràcter intern? Això hauria contribuït a aproximar aqueixes entitats a la realitat del país que administren i haurien de representar. Ens consta, per altra banda, que molts d'Ajuntaments que ja usaven en les sessions plenàries la llengua natural del municipi tindran dificultats d'adaptació a aquesta nova disposició.

L'article quart és, probablement, el més problemàtic. Hauriem de saber amb precisió què serà interpretat com a discriminació, ja que si no, pot ésser suficient una persona que se senti discriminada per impedir l'ús normal de les llengües «regionales».

Sobretot, però, creim que a l'article quart li manca la compensació recíproca: ningú hauria de poder ésser discriminat pel fet d'usar una llengua «regional». Si no, per evitar la discriminació d'uns, s'admet la dels altres. La gent que no coneixia el castellà ha estat durament discriminada fins avui, i són moltíssims encara aquells que tenen dificultats d'expressió en la llengua oficial i veuen limitades per aquest motiu les seves activitats.

Si es vol conservar de veritat (i no com a «peculiaritat» de reserva índia, com a peça de museu o com a tancó d'hortalisses) la plenitud cultural de totes les llengües, evitant les discriminacions tant en un sentit com en l'altre, és clar que no hi ha més camí que ensenyar a tothom la llengua natural del lloc on viu, i afavorir a tot el territori de l'Estat el coneixement d'altres llengües «regionales» que l'oficial (que podem admetre com a necessària a tots). Tot altre camí significarà la promoció de la diglòssia i, per tant, la desaparició de les llengües «regionales».

El decret no ens deixa tranquils. Esperam que la pràctica i les normes subsegüents anunciades a l'article setè resultin més favorables. Si no, el «patrimoni cultural» dels pobles de l'Estat espanyol que no s'expressen naturalment en castellà continuarà avançant cap a la nul·litat, a pesar del respecte i la protecció que se'ls manifesta.

POLISSES

PER SENTIR-SE SEGURS

Vostè les necessita pel seu negoci, casa, vehicle... i també per la seva pròpia vida.

Demani informació sense compromís a qualsevol de les nostres oficines i agents.

MARE NOSTRUM

vol estar al seu servei.

DIRECCIÓ GENERAL:

Via Roma, 45 - Tel. 212800

PALMA DE MALLORCA

Fora-vila: problema urgent

per Tomeu Fiol
Joan Adrover
Rafel Pinya

L'endarreriment general que pateix el sector primari i les poques perspectives que hi ha de millorament de la situació, han duit un grup de persones més o menys relacionades amb fora-vila i preocupades per la manera com aquest és considerat a nivell oficial a intentar, una vegada més, de fer qualche cosa en ajuda d'aquest sector.

Els projectes són nombrosos. Aquestes qüestions s'han d'anar tractant, però, amb una planificació autèntica basada en les realitats socio-econòmiques. Arribar a poder actuar d'aquesta manera és, ja de si, el primer punt problemàtic.

Volem que les gestions del grup esmentat tinguin per base aquesta condició essencial, i creim que, si s'aconsegueix, la primera passa s'haurà fet bé.

ANTONI CAIMARI, DE SA POBLA

1) Som tres socis que explotam una propietat nostra, de 10 hectàrees. Cadascun i té una funció: direcció de l'explotació, vendes i distribució. Tenim, per tant, gent llogada per fer feina, la major part dones. Aquests jornalers cobren 50 ptes. l'hora i fan una mitjana de 10 hores a l'estiu i 8 a l'hivern. No tenen les assegurances de què disposen els treballadors d'altres branques de producció. Si qualche dia plou no reben el jornal, perquè si tenim en aquest moment 40 dones a fer feina i cadascuna guanya 500 ptes. el dia posem per cas, tendríem unes pèrdues de 20.000 ptes. diàries. Si treim comptes del que guanyem, una vegada llevats els costos de producció, distribució i jornals, no ens podem permetre el luxe de pagar dietes senceres quan no es fa feina. Nosaltres som conscients que s'hauria de millorar la situació de l'obrer agrícola, però creim que això no és cosa d'uns petits propietaris com nosaltres, tot i que el moment actual d'explotació no permet gaire més.

Algunes de les dones que vénen a jornal tenen també una petita explotació que duen el diumenge o a estones lliures, però així i tot s'estimen més assegurar-se un jornal.

Fórem els primers que —a través de Bayer— vàrem introduir la fraula a Sa Pobra. Encara hi ha gent que no volem comprendre que fer patates no és rendible avui dia: tenim un mercat massa inestable, només els primers que fan arribar les patates a Londres

fan negoci. Nosaltres ara dedicam 40 quartons al conreu del fraulot. Hi sembram 200.000 plantes que, a 3 ptes. cada una, ens surten cada vegada a 600.000 ptes. Llavors hi hem d'afegir unes 30.000 ptes. de desinfecció de les plantes, més les despeses de plàstics per arrecerar-les, 500.000 canastres i 40.000 ceps de cartó per a distribuir-les. Això són alguns dels costos que tenim anualment.

2) Crec que la comercialització dels productes agrícoles requereix una planificació seriosa. Amb la patata, per exemple, manca garantia en l'explotació, no es pot fer tan a l'aventura. Londres exigeix qualitat i els preus no són gaire bons. A tot això, l'administració hi ajuda molt poc. Un bon dia, l'amo en Bernat Pere Antoni començà a enviar patates a Anglaterra. Després dels primers èxits, tothom ho prengué per norma, i així fins ara. Es pot dir que tot ho ha fet el pagès, maldament el pagès no entengui massa de planificació agrícola. Per mor d'això no s'ha adonat que no és rendible, que val més tallar.

Jo som del parer de formar unions de productors a fi de tenir un control major de l'oferta i llimar competències absurdes. De l'any '72 al '74 vàrem crear un grup per a la producció i comercialització de fruita que depenia de la Cooperativa Agro-pecuària. A la fi no ens entenguérem. Ara, aquí, som tres els qui tenim fraula. Units de qualche manera podríem combatre millor la fraula forastera, però sembla que els mallorquins som malfiats de casta i poc inclinats a cooperar obertament.

Aquestes tres entrevistes volen esser un primer contacte amb les realitats del sector primari mallorquí.

Les preguntes formulades són les següents:

- 1) Quines són les característiques de la teva explotació?
- 2) Com comercialitzes els productes?
- 3) Què penses del cooperativisme o formes semblants d'associació?
- 4) Com veus el futur de fora-vila?
- 5) Seria ara una Escola del camp una via de solució?

Les entrevistes s'han fet a tres petits propietaris rurals.

Nosaltres distribuïm la fraula amb vehicles frigorífics, principalment a Mercapalma. El preu, el fixam en raó dels preus de Barcelona. Aquí hem d'adaptar la producció a la demanda del mercat, més aviat escassa segons en quin temps.

3 i 4) Pens que el cooperativisme és una solució amb vista al futur, encara que el seu funcionament actual no siga exactament el que nosaltres entenem per Cooperativa. La Cooperativa ha d'esser la unió dels pagesos mateixos, i des d'aquesta unió s'ha de planificar la producció i la comercialització, i s'han d'autoproveir de les necessitats materials, tècniques i sanitàries. El control ha d'esser estrictament dels qui treballen la terra, i seus han d'esser els guanyos. La producció hauria d'anar també més lligada al consum i caldria estudiar quins són els llocs que ofereixen millors condicions per a cada conreu. Només dins un futur democràtic hi pot haver verdadera unió i autofinançament de les explotacions locals. Quan el camp es planifiqui així acabarà d'esser minifundista i es convertirà en empresa agrícola-social. Per arribar a tot això hem de vèncer aquesta forta tendència individualista del pagès mallorquí i la por que li fa associar-se com a home-productor.

En certa manera, el pagès, com a principal protagonista que n'és, té part de culpa de l'estat actual de fora-vila. Bastarien, per començar, unes agrupacions de comercialització locals de les diferents produccions agrícoles, que velessin quins són els seus problemes i on queden uns guanyos que

podrien ésser seus. Mentre no ens asseguem a pensar de prim compte com s'ha d'estructurar el camp del futur, el pagès serà l'estrat més ridiculitzat de la societat, i el camp molt enfora de donar el seu màxim rendiment.

5) Tal i com m'heu explicat aquest projecte, el trob molt positiu quant a la seva intenció i a l'abast que pot tenir. No hi ha dubte que els joves han de fer un paper important —com a pagesos o com a tècnics-especialistes— dins la reconstrucció de foravila. Ara bé, hauré de treballar de valent per dur-ho a bon treure i per despertar un interès que es tradueixi en una participació nombrosa. Pot ésser que els camperols d'edat madura siguin els qui tenguen més dificultats per a desplaçar-se a la possessió-pilot els dies que duri l'escola. Personalment, estic disposat a col·laborar-hi en allò que pugui.

ANTONI BONET I BALLESTER, 26 anys. Campos.

1) La meua dona i jo duim un hort d'una extensió de 9 quarterades, de les quals 6 fan un cos amb les instal·lacions de boveres, casa, magatzem, etc., i la resta són 3 quilòmetres lluny. Dedicam tota aquesta terra a la producció de farratge (alfals, xorgo i blat de les Índies) com a aliment del bestiar boví. En total mantenim 12 vaques en producció constant de llet i cries, tres bous adults per carn i 18 animals joves (vedells i vedelles), dels quals intent seleccionar els millors per anar augmentant sobretot el nombre de vaques.

Faig els possibles per anar-me equipant amb la maquinària mínima necessària, i formen parte del nostre capital invertit un tractor de 64 cavalls amb els accessoris següents: un remolc d'aplegar alfals, pala de fems i accessoris en general, molí de pinso, màquina de tallar farratge i alguns altres.

He tendit a unificar tant els conreus (fora hortalisses o arbres fruiters: tot exclusivament menjar per al bestiar) com la casta d'animal de producció (encara ara hi ha llocs on mantenen una partida de porcs, ovelles, bous i altres animals més petits, i això és totalment antieconòmic). Seria ideal fins i tot una dedicació exclusiva a la producció de carn o de llet. Però així com estan les coses encara hem d'abraçar les dues castes de producció.

El problema més greu en relació amb l'explotació són:

a) la impossibilitat d'engrandir el terreny de conreu. Per una banda, estic envoltat d'hort ja en explotació, però relativament a prop hi ha trosos de secà que es podrien posar fàcilment en reguiu, si no topàssim amb l'inconvenient que els propietaris no els volen llogar.

b) la desproporció consegüent entre el capital invertit en unes màqui-

nes capaces de treballar una extensió de vint quarterades o més i la limitació a aquestes nou quarterades, amb què els doblers invertits en maquinària s'amorteixen molt per davall les seves possibilitats autèntiques.

Segons tot això, som de parer que, en les circumstàncies actuals, les explotacions de boví haurien d'ésser d'un mínim de vint animals (vint vaques lleteres, per exemple), cosa que representa una extensió dedicada a produir aliment de devers 15 quarterades. Però, igual com jo, molts d'altres hortolans es troben impossibilitats d'arribar a aquesta extensió, entre altres raons per la que he explicat suara. S'hi hauria d'afegir encara el preu del lloguer, que jo trob excessiu. El valor en el mercat de 100 quilos de carn és la quantitat que pagam per quarterada llogada. Crec que 75 quilos seria molt més just.

Foto Toni Catany a «Les Illes»
(Montserrat 75)

2) Jo, com qualsevol altre hortolà, me servec de dues vies de sortida per als productes de l'hort. La llet, la venem a una empresa anomenada «Cooperativa de Son Sunyer», i ens la recullen cada matí (disposam d'un refrigerador que permet de conservar a l'hort mateix la llet muniada al vespre fins l'endemà). Hi ha, a més a més, una empresa privada que també compra llet. El fet de poder-la vendre a una empresa o a una altra ja suposa certs desavantatges per al productor. Per exemple: l'Estat ha ordenat darrerament una subvenció d'1,80 ptes. per litre per a la llet destinada a la venda embotellada. Però no per a la que es destina a formatge. És ben fàcil d'afigurar-se que, com més litres es destinin a la fabricació de formatge, la quantia d'aquesta subvenció és menor. S'ha d'admetre a més, la possibilitat que molts dels litres

despatxats per a formatge de fet s'embotellin, i això són doblers que no arribam a cobrar. Hi ha una caixa compensadora que descompta 0,85 ptes. al productor per cada litre de llet que ven per embotellar. Aquests cèntims els distribueix l'empresa lletera entre tots els hortolans. Resumint: és un sistema molt complicat i criticable, però sobretot fora de tot control de part nostra.

En el cas meu, i tenint en compte que jo som agregat d'aquesta cooperativa des de fa deu anys, que la llet que venc és per a embotellar i que, segons la temporada, em paguen el contingut en greix de la llet, arrib a cobrar una mitjana mínima anual de 13 ptes. per litre. El cas meu, però, no és el més general. Hem de pensar que les empreses compren el litre de llet, posem, a 13 ptes. el litre, que normalment la manipulen en el sentit de treure'n altres productes (crema, etc.), i que a la fi de tot el procés cobren un preu més alt per un litre de llet manipulada, de la qual, d'altra part, han tret uns altres productes.

Pel que fa a la carn (bous i vaques que no rendeixen com a lleteres), la venc a través d'un intermediari i se sacrifica als escorxadors de Ciutat. El preu actual (150 ptes./quilo, més 8 ptes./quilo de prima pels bous) es pot considerar mitjanament adequat.

3) És absolutament i urgentment necessari. En el cas concret del terme de Campos, tan important és parlar de les traves amb què ha topat fins aquí qualsevol acció popular en aquest sentit com del capítol d'avantatges que s'hi aconseguirien.

Diguem, només, que s'ha anul·lat automàticament qualsevol intent d'unió autèntica entre els pagesos. En aquest aspecte, per tant, som pessimista. L'estructura social campanera està jerarquitzada fins a tal punt que és completament impossible de pensar en un moviment cooperativista vertaderament pagès, si no és amb un ajut total de part dels organismes oficials (la Germandat, per exemple). Tenc por, però, que aquesta via no sigui també ara com ara impracticable, vists els interessos i les relacions socials que uneixen els responsables d'aquests organismes amb els grups superiors de la jerarquització. Una cooperativa, encara que en un principi només fos de preveïment, suposaria un alleugeriment importantíssim en el capítol de les despeses de compra de pinso, llavor, adobs, insecticides, maquinària, etc. En tenim exemples reals no gaire lluny, en concret a Ses Salines, on han sabut i pogut tirar endavant una cooperativa amb tota.

Sempre he trobat que el fonament de qualsevol acció pagesa ha d'ésser la unió i la penetració vertaderes entre tots nosaltres. I si això no ha estat possible fins aquí, no és per mor d'una malifiança sorgida entre nosaltres, sinó més aviat a causa de les ingerències de persones que veuen

Enviar patates a Londres (Sa Pobla)

en el cooperativisme un perill per als seus interessos personals.

4) La població rural activa es compon actualment de mà d'obra sense massa experiència, gent que per fer-malls familiars es troba lligada a l'explotació, qualcú que hi acut com a darrer recurs i una minoria de professionals vertaders de l'agricultura i de la ramaderia amb esperit de superació. No crec que aquests darrers siguin més d'un 10%... En aquestes condicions, el futur es presenta encara molt més problemàtic que el present. I, paradoxalment, allò que foravila ha de mester és això: més poca gent i més mecanització. La part primera es compleix, però no la segona, que implicaria una renovació total de la política agrària, que no veig enlloc.

5) Imprescindible. Hi ha d'haver una acció de discussió pública dels nostres problemes. S'ha de fer arribar a la gent la veritat de la situació socio-econòmica a fora-vila. Això no ho podem fer nosaltres tots sols. Enyoram una secció al «Diari de Mallorca» que hi sortia setmanalment.

Ara, les solucions les hem d'aportar nosaltres mateixos. És aquí on més em preocupa el desavantatge de l'allunyament cultural de què patim. Són una minoria els pagesos que llegeixen diàriament la premsa. Això malament només sigui per a seguir l'evolució del món, és necessari. I no en parlem, de llibres i revistes de divulgació agro-pecuària, etc.

Tota acció que no es basi en una coneixença real de la problemàtica rural no serà la que necessitam. I aquesta coneixença només la té aquell qui treballa diàriament la terra. Hi ha d'haver, és clar, un assessorament tècnic, intel·lectual, etc., però la veu i l'acció pagesa han d'esser les capdavanteres si volem situar el sector primari en unes condicions de justícia i desenvolupar-lo.

L'AMO EN MACIÀ DE SON PELEA. Sencelles

1) Es pot dir que jo som pagès de secà. Aquí l'aigua és a 100 m. de fondària i costa molt de treure. A més, l'electricitat és tan cara que no surt a compte de treure-la. Conr una propietat de 35 a 40 quarterades. S'hi fa blat, civada, ordi, ametles, figues i pastura per al ramat d'ovelles. Aqueixa terra em dona per a viure, però no puc fer gaire «excessos». Jo podria conrarr quasi el doble de terra, fent una mica més de feina, però aquí la terra està molt dividida i els trossos són massa petits. Com més petits, més despeses. L'ideal seria que un pagès que té diversos trossos de terra, un aquí i l'altra allà, els pogués reunir tots. Això li trauria un rendiment molt més alt de producció i li evitaria les despeses de tractor o de combinada («cosechadora») que es presenten quan, per fer les feines pròpies, ha de recórrer el terme d'un cap a l'altre i se passa més temps pel camí que hores no fa de feina.

2) Venem els productes a comerciants locals, que els distribueixen per compte propi. Aquests comerciants fixen els preus. Ens fixen els preus de venda (pinsos, adobs, maquinària) i també els de compra. Duen que no hi ha res pitjor que un pagès amb una bona anyada. Llavors els preus són tan baixos que ens adonam que no convé tampoc produir molt (sempre que la comercialització estigui establerta d'aquesta manera, perquè, de producte en si, no en sobra mai en aquest país).

Del nostre raïm, se'n fa vi aquí mateix, i en venen també a Porreres, Felanitx i Binissalem, pobles amb més tradició vinatera.

Enguany, per Sant Miquel —quan els pagesos passen comptes—, d'una quarterada i mitja, l'amtger dona a l'amo en Rafel de Sa Talaia, 1.700

ptes. de guany. D'aquí, n'hem de llevar la contribució, la guarderia rural —el jurat està a una oficina—, «plagas del campo» i seguretat social. Vet aquí un exemple del nostre camp. Si no feim qualque cosa prest arribarà a deixar-se tot de banda.

3) Seria molt convenient tenir una mena d'unió. Aquí els pagesos estam molt separats. Se n'han fet algunes xerrades, però mai no ha fruitat. Així com estam ara no tenim gens ni mica de força per a comerciar. A més, quan un està malalt, és un problema greu si no tens ningú que et doni un ajut.

Hem de mester cooperatives i trobar una manera perquè els pocs que en romanen puguin dur tota la terra. Necessitam maquinària i algunes innovacions essencials per a desenvolupar una agricultura racional. És trist de veure propietat en mans d'immobiliàries que les ofereixen com a parcel·les per a fer-hi xalets.

4) Els joves que romandran a la terra tendran més avantatges que nosaltres, tendran més terra per explotar i millors condicions de feina. S'apugen els jornals i es manté el preu de la terra: una quarterada costa de 200.000 a 300.000 ptes. És d'esperar que els joves, protagonistes d'aquest futur, assumenquen la difícil responsabilitat de la reforma de fora-vila.

5) Crec que valdria més, per a nosaltres, fer un cursets intensius en els pobles mateixos, per no haver-nos de desplaçar en temps de feina. S'hi hauria de tractar dels temes concrets que afecten o interessen cada lloc determinat. I és fonamental, a parer nostre, parlar de cooperativisme: la gent no sap què és, però a poc a poc s'ha de mentalitzar.

FORMACIÓ DE LA SECCIÓ DEL CAMP A L'O.C.B.

Dia 16 de l'octubre darrer va tenir lloc —reunits representants de fora-vila, Extensió Agrària, Obra Cultural Balear, tècnics agrícoles, economistes i altra gent interessada en agricultura— la creació de la SECCIÓ DEL CAMP de l'Obra Cultural Balear, emmarcada per ara dins el Secretariat de Pobles. En poques paraules, les perspectives més importants per a nosaltres són:

1) un acostament a la realitat de fora-vila a través de la dinàmica popular de l'O. C. B.

2) integrar els estrats camperols dins certs aspectes socio-culturals dels quals creim que estan privats.

3) Potenciar la realització de l'Escola del Camp.

Pròximament es formaran equips de treball per tractar de les tasques més imminents i abordar la problemàtica que ens afecta i donar-li una dinàmica creixent. Mensualment farem els possibles per informar-ne i mantenir un contacte amb el públic de LLUC.

**TOMEU FIOI
JOAN ADROVER
RAFEL PINYA**

El gran industrial de Catalunya
a Palma de Mallorca
Avda. Comte de Sallent, 60

Banco Industrial de Cataluña

(Diners que produeixen)

Barcelona, Bilbao, Córdova, Logroño, Lleida,
Madrid, Múrcia, Palma de Mallorca, Sant Sebastià, Saragossa,
Sevilla, Tarragona, València, Londres, Nova York, París.

l'Església nòstra

JOSEP MASSOT I MUNTANER

Església i poble a la Mallorca del segle XX

LA RENOVACIÓ DEL BISBE CAMPINS

El segle XX comença a Mallorca, per a l'Església, el 1898, amb l'elecció del vicari capitular Pere Joan Campins i Barceló —nat a Palma el 1859— com a bisbe, en substitució de Jacint M. Cervera, mort el 1897. El bisbe Campins és per a Mallorca —*mutatis mutandis*, evidentment— el que Josep Morgades i Torras i Bages seran per a Vic (i per a Barcelona en el cas de Morgades) o el que Antolí López Peláez o Francesc Vidal i Barraquer seran per a Tarragona. Ajudat per Antoni M. Alcover —que nomena vicari general—, per Josep Miralles i Sbert —canonge-arxiver de la Seu—, per Miquel Costa i Llobera —que posa en joc les seves influències a Roma i a Madrid per aconseguir l'elecció de Campins— i per altres sacerdots, el nou bisbe emprèn amb decisió un ampli programa renovador.

Tot just bisbe de Mallorca, Campins reformà el pla d'estudis del Seminari Conciliar de Sant Pere i hi instituí càtedres de Llengua i Literatura Mallorquina i d'Història de Mallorca, cosa que li valgué els aplaudiments de la Lliga de Catalunya i del Centre Excursionista de Catalunya. La idea venia del canonge Miralles i fou encarregat de realitzar-la, sense discussió, mossèn Alcover. El 1899, Campins instituí al Seminari mateix un **Certamen Científico-literari**, al qual hom podia concórrer en llatí, en català o en castellà. Aquest Certamen es repetí l'any següent i es convertí en una tradició al Seminari, que desvetllà o estimulà vocacions de poetes i d'historiadors.

Campins, que publicà —no podem dir escriví— moltes pastorals en català, encarregà immediatament, seguint un suggeriment de mossèn Josep Rullan, a Josep Miralles, Miquel Costa i Llobera i Antoni M. Alcover la redacció d'un **Compendi de Doctrina Cristiana** diocesà dels bisbes Nadal i Salvà, revisat, per orde del bisbe Cervera, per Campins mateix, Costa i Llobera i Alcover el 1896. L'edició del **Compendi** romangué llesta a la primeria de juny de 1899 i abans d'un any ja se n'hagué de fer una nova edició.

Continuant aquesta política d'estimular la publicació de llibres populars, el 1902 Campins oferí un premi de mil pessetes a la millor **Vida de Crist**

«escrita en bon mallorquí i de caràcter popular». El 1904, el premi fou atorgat a mossèn Joan Aguiló, nat a la ciutat de Mallorca el 1860, que visqué des de molt petit a Manacor. El seu **Llibre de la vida de N. S. Jesucrist**, escrit en llengua literària i amb força de notes, no arribà a sortir fins l'any 1914, a Felanitx. El 1909, encara, el bisbe féu compondre un **Manual de Peregrinacions de la Diòcesis de Mallorca**, editat amb motiu del XXV aniversari de la Coronació Pontifícia de la Mare de Déu de Lluc, i el 1910 fundà el «Bolletí Dominical de les Parròquies de Mallorca», que aparegué cada dissabte amb un tiratge d'uns deu mil exemplars. Tenia el projecte de publicar, en català de Mallorca, un **Ritual** per als fidels, un **Missal** amb les misses de diumenges i festes, i un **Ofici de difunts**, projecte estroncat amb la seva mort, que quallà el 1916 en el **Devocionari litúrgic pels feels de la Diòcesi de Mallorca**, redactat principalment pel canonge Joan Quetglas Prats.

El 1902, amb motiu del decret del Comte de Romanones prohibint l'ensenyament del catecisme en català, a les escoles oficials, Campins —com els altres bisbes dels Països Catalans— protestà enèrgicament al president del Consell de Ministres i li féu aïnent que «el Reial Decret darreament publicat sobre l'ensenyança del Catecisme en castellà, perjudica d'una manera extraordinària i irreparable» els supremes «interessos espirituals» a les diòcesis «on la llengua castellana no és la del poble, perquè d'una banda dificulta el coneixement dels dogmes i devers cristians, i d'altra banda ve a confondre i torturar les tenres intel·ligències dels infants que s'instrueixen, més que a l'escola, a casa llur, a on el magisteri insubstituïble de les mares se convertiria necessàriament en una espècie de rectificació contínua de les ensenyances religioses mal apreses amb un idioma que no usa la família, idioma que per molts és totalment desconegut i amb el qual no arriben mai a expressar llurs sentiments ni hi saben mai pregar tots aquells que no l'aprenueren damunt la falda de llur mare». Com és sabut, les protestes unànimes de bisbes i fidels resultaren, almenys una vegada, eficaces a Madrid.

Un altre aspecte molt important del pontificat de Campins és el seu interès per la restauració litúrgica, interès autènticament de peoner. Afavorí el cant gregorià, abans i tot del **motu proprio** de Pius X, treballà per aconseguir-hi la participació del poble, fundà una **Schola Cantorum** al Seminari que pogués intervenir a la Seu, promogué l'ensenyament del Catecisme i la instrucció litúrgica de la clerecia i els fidels. Tenia el propòsit que es realitzà només a mitges el 1944, amb l'**Himnari litúrgic** en llatí, castellà i català de mossèn Andreu Caimari. La seva obra més ressonant, però, fou la supressió del cor central a la Seu de Mallorca i les reformes que hi introduí Antoni Gaudí, no ben rebudes per tothom.

Entre les diverses activitats del pontificat de Campins, voldria assenyalar, encara, el suport que prestà al sacerdot barceloní Ricard Aragó, més conegut pel pseudònim Ivon l'Escop, fundador de la Lliga del Bon Mot, i la iniciativa d'introduir els **Boys-Scouts** o **al.lots-guaites**, amb caràcter confessional a Mallorca.

GRISOR PROVINCIANA

La «normalitat» que començava a representar el bisbe Campins, a to amb el que passava a la Província eclesiàstica Tarraconense, en la qual el 1915 —l'any mateix de la mort de Campins— se celebrà el significatiu Congrés Litúrgic de Montserrat —al qual assistí el canonge Quetglas—, no perdurà. El seu successor fou el valencià Rigobert Domènech Valls, nat a Alcoi el 1870, doctor en teologia i dret canònic, que tornà a escriure les pastorals en castellà i fundà la Federació catòlico-agrària (1919), el Sindicat femení (1918) i la Federació catòlico-obrera, que tenia com a òrgan «El Adalid». No sembla que afavorís gens la cultura mallorquina, tot i que havia estat corresponsal de l'Obra del Diccionari a València, i aviat prescindí dels serveis de mossèn Alcover, el qual un parell d'anys més tard entraria en conflicte amb l'Institut d'Estudis Catalans i de retop amb els millors elements de la clerecia mallorquina (Costa i Llobera, Salvador Galmés, Llorenç Ribber, etc.), afavorint així el triomf dels elements no mallorquinistes o partida-

Monument del Bisbe Campins a Lluc

ris només d'un mallorquinisme «moderat».

Domènec passà el 1925 a Saragossa i fou succeït pel mallorquí Gabriel Llompart i Jaume, nat a Inca el 1862, anteriorment bisbe de Tenerife i de Girona, que morí a Mallorca mateix el 1928. Tampoc no consta que protegís especialment la cultura autòctona, però almenys permeté la resurrecció del «Bolletí Dominical de les Parròquies de Mallorca», que havia quedat enrocant a la mort de Campins.

El 1929 fou nomenat bisbe de Mallorca —i arquebisbe a títol personal— el mallorquí Josep Miralles i Sbert, nat a Palma el 1860, que havia estat anteriorment bisbe de Lleida i de Barcelona, d'on fou allunyat per les seves desavinences amb la Dictadura, motivades per la persecució del català a l'església feta per Primo de Rivera i el seu representant a Barcelona, el general Barrera. Tot i això, Miralles no era gaire entusiasta del catalanisme i, com els seus antecessors, no se significà ni com a protector ni com a contrari de la cultura del país. Sí que se significà, en canvi, com a partidari dels militars que el juliol del 1936 s'aixecaren per enderrocar el règim republicà. Però això ja és un altre capítol.

EL CATALÀ, LLENGUA DE L'ESGLÉSIA

D'acord amb la tradició de l'Església mallorquina, durant tots aquests anys el català fou la llengua habitual del catecisme i de la predicació, amb preferència al castellà, que no fou co-

mençat a ensenyar amb una certa regularitat fins al segle XIX. Un Sínode diocesà convocat pel bisbe Miralles el 1932 recordà un cop més que calia fer servir la «lingua vernacula», anomenada català o mallorquí, a l'església, tant per a la predicació com per al catecisme. Encara el mes de setembre de 1937, un any després del començament de la guerra civil, el Bolletí oficial de la diòcesi de Mallorca publicà una nota de la Cancelleria episcopal que defensava amb força l'ús del català. Val la pena de reproduir-la: «Teniendo noticia el Excmo. y Rvmo. Prelado de que algunos, sin misión ni autoridad para ello, se han permitido, incluso dirigiéndose a respetables Encargados de cura de almas, hacer indicaciones e imponer normas acerca de las lenguas en que ha de ser anunciado y expuesto el Evangelio y enseñada la Doctrina cristiana; por conducto de Secretaría hace saber a todos los Sacerdotes de ambos Cleros que, en este delicadísimo punto deben, por obligación ministerial y aquietamiento de conciencia, acomodarse plenamente a las insuperables disposiciones dadas en el Sínodo Diocesano, Constituciones números 21 (páginas 10 a 12), 27 (página 15) y 54 (página 27). Sabido es que, a fin de ser «única norma, maior spiritualis proventus fidelium», y de que se cumpla lo indicado en la letra d de la primera de dichas Constituciones, se ha confirmado después del Sínodo la costumbre, muy anterior al mismo, de exponer el Evangelio en lengua nacional distinta de la llamada «vulgar» y «vernacula» por el Santo Concilio de Trento (sesión XXIV; capítulo 7 de reformatioe), en la Santa Iglesia Basílica, que puede contener más de diez y seis mil almas (y en los días de explicación apenas ve ocupada la mitad de sus bancos); y todos recordarán sin duda la tentativa, hecha en San Francisco de Asís de Palma, de explicarlo en idioma inglés. Si no bastara la Cathedral; se habilitarán cuantas Iglesias no parroquiales fueren necesarias en la Diócesis; pero la Disciplina eclesiástica es terminante en esta materia, ha de cumplirse sin flexión ni debilidad, y sobre ella nadie puede en Mallorca imponerse que no sea Superior jerárquico de nuestro Rvmo. Ordinario del lugar. Si algún elemento extraño tratase de ingerirse en este terreno exclusivo de la sagrada Jerarquía, denúnciese sin tardanza a S.E.R., sin delación se procurará el oportuno remedio». El 1937 mateix, el Bolletí recomanava els **Rudiments de gramàtica preceptiva per a ús dels escriptors baleàrics**, de Francesc de B. Moll, apareguts a la col·lecció «Les Illes d'Or», dient literalment: «No nos cabe la menor duda de que los numerosos literatos mallorquinistas que figuran en nuestro Clero sabrán apreciar el gran interés de esa obrita, en la que encontrarán las normas de unidad y corrección lingüística que tan-

tas veces hemos echado de menos para estudiar nuestra lengua vernacula».

A partir del 1938 hi hagué una persecució sistemàtica contra el català: totes les revistes i els llibres foren prohibits, els noms dels carrers castellanitzats, els rètols de les botigues traduïts... Ja els anys anteriors hi havia hagut un intent d'expulsar —i en algun cas d'afusellar— els qui, el 1936, havien firmat un manifest de solidaritat amb els intel·lectuals dels Principats, entre els quals hi havia alguns eclesiàstics. Així i tot, no varià la política de Miralles respecte a la llengua de l'Església i això li ocasionà l'enemistat dels sectors més lligats al nou règim. El seu successor, Joan Hervàs, el bisbe valencià dels Cursets de Cristiandat, utilitzava habitualment el castellà, encara que en passar visita pastoral als pobles s'esforçàs per dir qualche cosa en català. Quan fou creat el moviment dels Cursets (1949), per influència del bisbe foraster i de l'ambient favorable a l'ús prevalent del castellà, ensenyat a l'escola i difós per tots els mitjans de comunicació social, el castellà hi fou adoptat sense conflictes, almenys com a llengua escrita. A poc a poc, fins i tot el catecisme fou ensenyat en castellà als nins mallorquins, tal com feien des de molt abans de la guerra una bona colla de monges, mallorquines o forasteres. El 1936 i el 1937, Miralles va publicar noves edicions en català i en castellà del catecisme, i recordà que el text català era obligatori als catecismes parroquials i a tota classe d'associacions catòliques. El 1961, el successor d'Hervàs, el castellanoparlant Jesús Enciso, féu publicar novament un catecisme en català i en recomanà l'ús perquè «no s'introdueixi una divisió a les llars entre els pares que resen en mallorquí i els fills que només ho saben fer en castellà».

La pèrdua de prestigi del català era evident. La gent del carrer no el sabia llegir ni escriure i el tenia per a un **patois** sense cap valor, apte només per a la vida diària. Paral·lelament, i sense gaire relació amb el poble, grups molt minoritaris d'intel·lectuals s'esforçaven per cultivar literàriament aquest català i per difondre'l. La manca d'escola i la ignorància comuna, afavorida pels qui temien un ressorgiment de tendències polítiques descentralitzadores, dificultaven l'acceptació per part dels mallorquins corrents d'una llengua literària correcta, dins la millor tradició dels escriptors mallorquins de totes les èpoques, i no ajudaven gens a l'acceptació de la catalanitat de les Illes i, menys encara, la seva integració dins el Paísos Catalans. No debades havia estat fomentat entre els mallorquins un anticatalanisme profund, que adquirí proporcions enormes —que en algun cas s'acostaven a la paranoia— arran de la guerra civil i de l'expedició republicana contra les Illes Balears, orga-

nitzada l'estiu del 1936 del capità Alberto Bayo.

Quan el 1966, a conseqüència de les decisions del Concili Vaticà II, el llatí fou substituït a la litúrgia per les llengües vernacles, a Mallorca es presentà el problema de quina llengua calia adoptar. Era indubtable que, d'acord amb la realitat sociològica, amb les disposicions dels sínodes i amb la tradició de l'Església mallorquina, hauria calgut adoptar de bon començament, i sense cap vacil·lació, el català. La major part de capellans, però, sostinguts per una majoria dels fidels «il·lustrats», preferiren d'adoptar el castellà, que llegien amb facilitat —encara que no sempre l'entenguessin—, sense preocupar-se gens pel fet que això era un atemptat contra la cultura del país i que hi havia encara moltíssima gent que no solament no pensava en castellà, sinó que simplement no l'entenia.

Un petit grup lliutà contra aquesta atonia —afavorida per eclesiàstics teòricament mallorquinistes!— i aconseguí edicions dels textos litúrgics adaptades al llenguatge de les Illes, i el 1967 el Consell presbiteral de Mallorca aprovà unes normes segons les quals a cada sector hi havia d'haver misses en castellà i en català a totes hores i que en l'administració dels sacraments i les exèquies calia utilitzar generalment la llengua pròpia de la família del batejat o del difunt o la dels qui rebessin els sacraments del matrimoni, la confirmació o l'extremunció. L'arxiprest de Felanitx, Gabriel Rebassa, hi féu una ponència sobre la llengua litúrgica a Mallorca, que fou publicada al «Documents d'Església» de Montserrat i repartida profusament a les Illes. Advocava per un ús decidit del català, encara que reconeixia que hi havia un sector de mallorquins que «no entenen aquesta disposició de l'Església, ni saben captar les raons que la hi han moguda». Aquest sector, deia, «no el formen certament ni

els més cultes ni la majoria del poble senzill; l'integren aquells mallorquins la de-formació dels quals en aquesta matèria obeeix a causes estranyes a la seva bona voluntat. No se'ls han donat mitjans per a aprendre de llegir i d'escriure la seva pròpia llengua i s'han vist privats de la bellesa de la nostra literatura. En aquest camp, la supremacia del castellà ha estat i és absoluta. No ens estranyem, per tant, de la deformació cultural d'un gran sector del nostre poble. La culpa no és seva».

L'ús de la llengua vernacla a la litúrgia com a cosa normal —i el que això significa d'acceptació d'una llengua i d'un cultura— han anat fent camí a poc a poc, més lentament del que les persones sensibilitzades hauríem volgut, però també més de pressa del que els partidaris del castellà haurien desitjat. El darrer pas d'aquest procés ha estat la publicació d'un document sobre la responsabilitat dels cristians en la promoció de la nostra llengua i la nostra cultura, publicat el juny d'enguany a «Lluc», una revista d'Església que, amb vicissituds diferents, des de fa molts anys ha estat oberta als problemes de Mallorca. El document, signat pel bisbe de Mallorca —Teodor Úbeda, valencià— i pel de Menorca —Miquel Moncadas, mallorquí i conscient dels problemes del país—, ha estat redactat, pel que es pot endevinar, amb l'ajuda de Pere Llabrés, sacerdot mallorquí que des de sempre ha estat —juntament amb Francesc de B. Moll— el qui ha lluitat més per la introducció del català a la litúrgia i el qui ha fet possible l'aparició de textos adaptats a les varietats dialectals de les Illes, sempre dins la unitat de la llengua comuna. En la línia del document similar publicat recentment pels bisbes de la Tarraconense, però amb menys ambigüitats, lloa «l'esforç de moltes entitats i de molts de ciutadans de les Balears perquè la nostra llengua recobri en l'ensenyament i en

els mitjans de comunicació social aquell lloc que li és propi com a veu normal de la cultura de tot un poble» i estimula a «apreciar; promoure i difondre l'ús de la nostra llengua», —tant a l'església com a l'escola.

Aquest document és un bon senyal que el corrent favorable a la cultura de Mallorca ha guanyat en poc temps molt terreny, en un procés que em sembla irreversible. Una bona part de la joventut està sensibilitzada com mai i es fan molts passos per sortir de la situació retardatària en què ens trobàvem. Des d'un punt de vista religiós, hi ajuden els nous corrents teològics que insisteixen en la inserció en les esglésies locals i en la importància de les cultures autòctones. Queda, però, molt de camí per recórrer, condicionat per moltes circumstàncies difícils d'esquivar i fins i tot de preveure.

RAQUITISME INTEL·LECTUAL

Des d'un punt de vista intel·lectual, l'aportació de la clerecia mallorquina d'aquest segle a la cultura religiosa del país ha estat enormement magra i no passa d'obres de molta divulgació. M'he referit ja a les promogudes pel bisbe Campins. En aquests mateixos anys, hauríem d'afegir-hi l'adaptació que Miquel Costa i Llobera féu el 1904 del **Mes de maig castellà de Josep M. Quadrado**, per tal d'evitar-ne traduccions improvisades damunt la trona; l'**Exercici de Via Crucis**, de Costa i Llobera mateix, en una versió extensa (1907) i una versió més breu (1908). Ja mort Campins, Costa publicà, al Foment de Pietat Catalana de Barcelona, un volum de **Sermons Panegírics** (1916) i un **Novenari de la Puríssima** (1918). Malgrat les peticions de mossèn Frederic Clascar i del pare Ignasi Casanovas, Costa no es decidí mai a prodigar la seva producció religiosa.

Llorenç Riber, que treballà des de molt aviat al Foment de Pietat Cata-

El Drach

BIJUTERIA DE NOVETAT

OBJECTES TÍPICS DE MALLORCA

Sant Domingo, 25 i 27

CIUTAT

Articles d'organització
d'arxiu

Subministració de
papereria

VASCOBRES

VASCONGADA DE SOBRES Y BOLSAS, S. A.

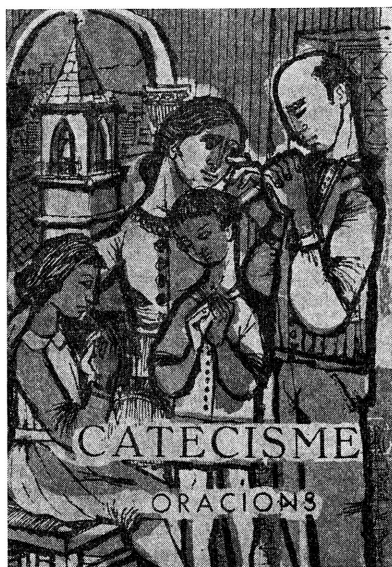
MANUEL VILANOVA FIOU

Gumersindo, 85-87 Tel. 29 30 18 Palma de Mallorca

lana, a més a més de les seves nombroses traduccions d'obres religioses —entre les quals el **Missal català** del Foment—, escriví diversos volums hagiogràfic-literaris, que no degueren tenir gaire influència a Mallorca: **Lliris del camp** (1909), **Vida i Actes del Reverend Mestre i Benaventurat Màrtir Ramon Llull** (1916), **Els sants de Catalunya** (1919-1922), **Els camins del Paradís perdut** (1920), **Vida abreujada del Benaventurat Ramon Llull** (1921), **Any cristià** (1929-1930), a més de sermons i d'articles, reunits parcialment a **Per l'altar i per la llar** (1928).

Mossèn Alcover, que en la seva joventut menà campanyes contra els catòlics liberals, contra els protestants i contra els anticlericals, d'una poca qualitat sorprenent, es dedicà a les darreries de la seva vida a traduir la **Preparació per a la mort** de sant Alfons Maria de Liguori, de la qual publicà un primer i únic volum el 1926, i compongué el llibret **Breu Exercici del Camí de la Creu** (1924), una **Vida abreujada de Santa Catalina Thomassa** (1931) i un extens **Exercici de l'Hora Santa**, que romangué inèdit. El 1924, Alcover féu, des del «Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana», una **Proposta a la Clerguia Balear d'emprendre una Acció Apostòlica de publicar tot una col·lecció de llibres de pietat en la nostra llengua materna**. Demanava als capellans, no solament els de Mallorca, sinó també els de Menorca i d'Eivissa, que escrivissin i publicassin llibres religiosos, amb la curiosa finalitat d'independitzar-se de la tutela de Barcelona: «Encara que les Balears siguin terra curta —deia—, són prou grans per poder crear i mantenir una literatura ascètica i piadosa, sense cap necessitat de fer-mos tributaris ni xotets de cordeta de Barcelona ni del Catalanisme. Donant-mos els Balears les mans, fent-mos mútuament costat, no sols porem escriure tots els llibres piadosos i devots que són menester, sinó que els porem estampar i col·locar entre la gent devota». En el fons, proposava la creació d'una entitat semblant al Foment de Pietat Catalana, on «ademés dels qui han d'escriure els llibres, cal que n'hi haja que posin diners per estampar els escrits, cadascú segons la seva possibilitat. I ben administrat i ben cuidat, no cregueu que hi hagués gaire pèrdua». L'administració d'aquesta «espècie de **Companya Editorial**» seria feta per «una Comissió de preveres de les tres Illes», els quals destinarien «el producte líquid a la redacció i estampació de nous llibres». Els projectes d'Alcover eren múltiples, i no es limitaven a l'edició d'obres noves: «Primerament hi ha que revisar la partida de llibres de devoció que lo Bt. Ramon Llull i els sigles XVI, XVII, XVIII i XIX ens deixaren, molts d'ells aprofitables. Caldria rejuvenir-los, passar-los pel ciment del gust actual i fer-ne noves edicions. Hi ha per exemple la **Font Mística**, l'**Exercici del Cris-**

tià del P. Ullastre, **Lo Foment de la Pietat** (jo el tenc i li manca la portada, i per això no sé de qui és; però vos asseguro que és cosa bona ferma)». En segon lloc, «convendria revisar la partida de **Novenaris** antics que corren i que les llegeixen dalt les troncs, uns en mallorquí, altres en castellà, i que les tradueixen repetidament. Els aprofitables s'haurien d'aprofitar fent-ne noves edicions, millorant-los lo possible». Un altre capítol són els «Mesos», típics de la devoció de l'època. Alcover proposa de reeditar «el **Mes d'Animes** del piadós Mn. Rafel Barrera, de què se poria treure molt de partit», de redactar un **Mes del Cor de Jesús**, de fer un **Mes de Març** «damunt el d'En Quadrado, que val a pes d'or», seguint l'exemple de Costa amb el **Mes de Maria**. Convindria, encara,

El catecisme del Bisbe Enciso (1961)

«girar en llengua nostra les obres caporals dels grans ascetes castellans», italians, anglesos, francesos i alemanys. Sobretot, però, convindria un **Any Cristià**, «la primera obra de totes que hauríem d'envestir»: vides de sants, meditacions per a cada dia, lectures espirituals per a cada dia, «relació de la part litúrgica i històrica de cada dominica i festivitats grossa i l'oportú comentari de l'**Evangelí** i de l'**Epístola** de tals dies i festivitats».

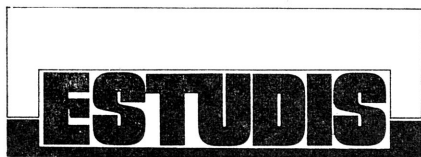
L'ambiciós projecte d'Alcover, adreçat especialment a «la gent humil», «la gent modesta i de cor senzill», «la gent menuda que just saben una mica de llegir», va fracassar del tot, com ja era d'esperar: per la persona de qui venia i pel seu to anticatalanista no tingué l'ajut dels eclesiàstics sensibilitzats que l'haurien pogut dur a terme, i els qui continuaven fidels a mossèn Alcover o que se li havien acostat per conveniència no tenien prou empena per tirar-lo endavant. No gaire lluny de les seves intencions,

però, es trobaven l'adaptació mallorquina de la Concòrdia dels Evangelis que el Foment de Pietat Catalana encarregà a mossèn Andreu Caimari, apareguda a Barcelona, i la nova edició, millorada, del **Devocionari litúrgic** de mossèn Quetglas, que aparegué el 1934, d'acord amb les exhortacions del Sínode Diocesà del 1932 referents a la participació activa dels fidels en els actes de culte, especialment al cant de la missa i de les vespres. El títol exacte d'aquesta nova edició era **Devocionari Litúrgic i Missal de les Festes, per ús dels feels de la Diòcesis de Mallorca**. Fou utilitzada a moltes parròquies de Mallorca fins a la reforma litúrgica conciliar.

Fora d'això, i d'alguna altra vida de sant o alguna novena, que no val la pena de detallar, i d'alguns sermons escadussers, ben poca cosa podríem trobar. I després de la guerra, la collita encara és molt més magra: es limita gairebé als textos per a la litúrgia que ja hem esmentat, al petit **Oracional** editat pel pare Gabriel Llompart (1966), a l'**Oracional** que, presentat pels tres bisbes de les Illes, editaren l'any 1971 les Comissions diocesanes de Litúrgia i Catequesi de Mallorca, i a una vida de Crist de Mique Serra i Pastor, que té sobretot l'interès d'esser una de les poquíssimes aportacions fetes per seglars a la literatura religiosa mallorquina. Abans de la guerra, deixant de banda Josep M. Quadrado, que escrivia pràcticament sempre en castellà, hauríem d'esmentar en aquest camp la figura de Bartomeu Ferrà i Perelló, mestre d'obres i escriptor (1843-1924), que fundà i dirigí la revista religiosa «Mallorca Dominical», en la qual col·laboraren un bon nombre de sacerdots.

El panorama no resulta gaire brillant i no milloraria gaire si hi afegim obres escrites en castellà, llevat de persones que han viscut pràcticament desconectades de Mallorca. En conjunt, podem aplicar a les Illes —Menorca i Eivissa gairebé no existeixen en aquest sentit— les mateixes conclusions a què arribam en estudiar el moviment intel·lectual religiós del Principat: hi ha un cert moviment de renovació —molt inferior a Mallorca que a Barcelona—, però només produeix una literatura de vulgarització, no sempre adequada a les noves necessitats. Això contribueix al manteniment d'un to conservador i al sentiment d'una pacífica i total possessió de la veritat i no ha ajudat gens a analitzar amb lucidesa les grans mutacions de la postguerra, que han arribat —amb un retard a vegades de segles— a través del turisme i s'han traduït en actituds molt crítiques davant el cristianisme i la seva concreció local —tradicional i espiritualista, «nacional-catòlica» cent per cent— per part de les generacions joves, sense excloure'n les noves generacions d'eclesiàstics.

Josep Massot i Muntaner

Anàlisi d'un poema de Marian Aguiló, conmemorant els cent-cinquanta anys de la seva naixença

enguany comptem cent-cinquanta anys des de la naixença de Marian Aguiló i Fuster (1.825-1.897) a Ciutat de Mallorca. Dels poetes romàntics en llengua catalana posteriors a Aribau i anteriors a Verdaguier, Marian Aguiló figura entre la mitja dotzena que arriben a un nivell estètic estimable. Això sol ja justifica que li dediquem un record, que també mereix per altres raons: Aguiló fou, des de la dècada dels anys quarantes del segle passat, un dels membres més actius i efectius del moviment de la Renaixença, al qual contribuï decidivament amb el seu gran amor per la llengua catalana. Convençut des de molt d'hora de la unitat lingüística dels Països Catalans, així com de la necessitat i el deure de lluitar per la restauració del català com a llengua literària culta, neta de barbarismes, enriquida per la incorporació dels parlars populars genuïns i per la recuperació de la literatura clàssica medieval, durant tota la seva vida s'esmerçà en la recerca i l'arreplic de materials lingüístics i literaris, desplegant una tasca impagable de bibliògraf i filòleg. Així, compilà un **Catálogo de obras en lengua catalana impresas desde 1.474 hasta 1.860** (premiat en aquesta darrera data a Madrid i no publicat fins el 1.923), edità clàssics catalans, recollí gran quantitat de material folklòric (que va publicar només en part a **Romancer popular de la terra catalana. Cançons feudals cavalleresques** el 1.893) (1) i de material lingüístic que, sota el títol de **Diccionari Aguiló**, fou editat en vuit volums entre 1.915 i 1.934 per l'Institut d'Estudis Catalans a cura de Pompeu Fabra i Manuel de Montoliu. El mateix Fabra, el 1.925, commemorant a Ciutat de Mallorca el centenari de la naixença d'Aguiló, en va fer els elogis següents: «I Marian Aguiló, no solament fou el primer que va creure en la possibilitat de refer la nostra llengua, sinó encara qui, emportat pel seu optimisme i el seu gran amor a la parla materna, emprengué la magna obra de redreçar-la, essent així, al mateix temps que el vident, l'obrer cabdal del seu ressorgiment, en tal manera que els qui després d'ell havem treballat en l'obra de redreçar i fixar la llengua literària, no hem fet sinó completar la seva tasca immensa, treballant sempre dins la via oberta i esplanada pel Mestre». (...) «Marian Aguiló és sens dubte un poeta excel·lent, un gran bibliòfil, un folklorista remarcable, però en l'obra de redreçament de la llengua és indiscutiblement la figura cabdal a qui tots havem de retre homenatge de gratitud i d'admiració il·limitades. Pensem que ell fou qui cregué fermament en l'esdevenidor de la nostra llengua quan tothom en dubtava, i que ell obrí i esplanà l'única via per la qual podien assolir-ne el ressorgiment, així que a glòria seva podem retreure no solament la tasca enorme que ell realitzà, sinó tot ço que després d'ell hagin pogut fer els seus continuadors i deixebles.» (2)

En commemoració dels cent-cinquanta anys de la seva naixença, hem triat, per a fer-ne una anàlisi crítica, el millor poema amorós de Marian Aguiló. No duu títol, comença amb el vers **Com l'infantó que s'encara** i és a les pàgines 101-103 del llibre **Recorts de juvenesa. (Poesies amoroses)**, publicat a Barcelona el 1.900 pel seu fill,

d'on transcrivim mantenint l'ortografia i la puntuació originals. (3) Per tal de facilitar les referències en el comentari, ens hem permès d'introduir xifres romanes numerant les estrofes i xifres àrabiques numerant els versos.

El poema s'inspira en una glosa popular que Aguiló va sentir cantar a un pagès. Aguiló ens transcriu la cançó, ens explica en una nota les circumstàncies romàntiques en què la sentí i en què compongué el seu poema. Aquesta composició culta, d'unes característiques romàntiques molt accentuades, glossa la cançó popular, com intentant resoldre la dicotomia entre aquests dos tipus de literatura, actitud estètica i cívica característica del Romanticisme davant d'una qüestió que hom planteja des de l'adveniment de l'Edat Contemporània i a la qual cada corrent estètic, d'aleshores ençà, haurà de donar una resposta: ja sia negant la qüestió, ja sia acceptant-la i tractant de resoldre-la.

Aguiló ens dona la data del poema: 24 d'octubre de 1.844, quan l'autor tenia dinou anys i ja en feia almenys dos que havia començat a versificar en català. És escrit, doncs, en l'adolescència, circumstància que pot explicar com el poeta sent i tracta el conflicte sentimental que motiva el poema. Per a situar-lo dins la història de la poesia catalana, recordem que, tres anys abans, el 1.841, s'havia publicat el llibre **Lo Gayter del Llobregat** de Joaquim Rubió i Ors, i que quinze anys després, en 1.859, es restaurarien els Jocs Florals de Barcelona.

(1) L'editor Josep-Maria de Casacuberta i l'estudiós Josep Massot i Muntaner preparen temps ha la publicació dels materials folklòrics recollits per Marian Aguiló.

(2) Hem extret aquestes cites de Josep Massot i Muntaner. *Els mallorquins i la llengua autòctona*. Curial (Biblioteca de cultura catalana, 1), Barcelona 1972, sue reproduceix el discurs de Fabra a les ps. 116-119.

(3) Després fou reproduïda a les ps. 167-169 del volum I de les *Poesies completes* publicades per «Il·lustració Catalana» sense especificar any d'edició (segons Massot, a l'article que dedica a Marian Aguiló a la GEC, fou el 1925). No hi cap variant textual ni de puntuació (llevat d'una en la nota) en aquestes dues edicions del poema. Les diferències consisteixen en què, a l'edició de les *Poesies completes* hom observa:

A) Asteriscs entre les estrofes III i IV i entre les estrofes VI i VII, marcant l'estructura trinària del poema.

B) Apòstrof rere l'infinitiu *passà'* (vers 19) i a *d'Octubre* (a la nota de l'autor).

C) El mot *damunt* (de la nota de l'autor) apareix grafiat amb *a* en lloc de la *e* de 1900.

D) Accent gràfic als mots *perpètua* (v. 7), *Regonèix* (v. 9), *è esclàta* (v. 10), *plòra* (v. 23), *créma* (v. 35) i *fèu* (nota de l'autor).

E) En canvi, no duu accent gràfic el mot *Deu* (v. 34).

F) A la nota de l'autor, no hi ha la coma de després del mot *llaurava*.

M. Aguiló (dibuix de Miquel Fullana)

Passem, doncs, a transcriure el poema i després n'intentarem l'anàlisi.

Ara es hora, coret meu,
de plorar y fer combat,
ja que t'has enamorat
de lo que may serà teu.

Glosa popular (1)

I	Com l'infantó que s'encara del aucell que veu volar y plora al braç de sa mare perquè no'l pot agafar,	
II	axí'l cor se'm desespera per arribar a un estel, y en perpetua fal-lera volateja cap al cel.	5
III	Regoneix, donchs, ton mal fat y oblida o esclata, cor meu, ja que t'as enamorat de lo que may serà teu.	10
IV	Com gemega la cabrida perduda, que belar sent a sa mare que la crida de l'altra part d'un torrent,	15
V	mon cor llamenta a tota hora vorejant un riu capdal, y per passà a l'altra vora no s'hi troba pont ni gual.	20
VI	No esperes, cor, que ab la neu aquest riu quede glaçat: plora haver-te enamorat de lo que may serà teu.	
VII	Com l'àliga aridida esquexa los niguls fent cap al sol, fins que l'ayre no li dexa, d'enrarit, seguir son vol,	25
VIII	axí mon cor s'asfixia falt d'esperança y favor; mon amor se fa agonia y no puch mudar d'amor.	30
IX	Doncs, com l'àngel rebel-lat que cobejava esser Déu, crema, cor desventurat: lo que vols may serà teu.	

24 d'Octubre de 1.844

(1) Lo cap-vespre del 24 de Octubre de 1844, anant sol de Sarracó a Son Vich de Calviar, després del fort temporal que feu envestir lo single del Pantaleu al llaut que'm duya a Barcelona, vaig ohir a un pagès que llaurava, la demunt dita cançó, que glosí tot caminant. (Nota del Autor).

La mètrica de la composició ve donada per la de l'estrofa popular que glossa. Com que aquesta és una quarteta de set síl·labes, Aguiló basteix el poema damunt aquest patró. Ara bé: l'estrofa popular que cantava el pagès tot llaurant és una quarteta de rimes creuades, mentre que, de les nou estrofes compostes per Aguiló, vuit són de rimes encadenades i només una, la VI, és de rimes creuades. Hom observa també que aquesta estrofa popular bàsica té masculines les quatre rimes, i que s'ajusten a aquest model les estrofes III, VI i IX (és a dir les terceres dins cada successió de tres estrofes, que també són les que recorden el model popular pel contingut); en canvi, les altres sis estrofes alternen les rimes masculines amb les femenines, segons l'esquema a' b a' b.

Aquesta observació ens pot introduir en la consideració de l'estructura del poema, que és trinària: cada tres estrofes formen un grup autònom i el poema, doncs, és compost per tres grups de tres estrofes. Aquests grups presenten un fort paral·lelisme: cadascun desenvolupa, amb variants, el mateix tema seguint el mateix esquema; a través d'aquesta repetició s'intensifica el sentit.

Vegem-ho en detall: l'estrofa popular és recordada a les estrofes III, VI i IX del poema, que en repeteixen el vers quart: **de lo que may serà teu**. La repetició és literal a III i a VI, però varia lleument al darrer vers de IX, que és el que clou el poema: **lo que vols may serà teu**; ens trobem, doncs, davant dels mots clau de l'obra. El mot-rima **enamorat** del tercer vers de l'estrofa popular reapareix en la mateixa posició a III i a VI; a IX, en canvi, hi ha en lloc seu el mot **desventurat** que contribueix a reblar el sentit d'infelicitat per no poder aconseguir la persona estimada. Aquestes tres estrofes darreres de cada grup de tres tenen també de comú amb l'estrofa popular en què es bassen el fet d'ésser adreçades pel poeta al seu cor i escrites, doncs, en segona persona verbal. Aquest toc d'intimitat subjectiva, donat pel suggeriment d'un diàleg poeta-cor, contrasta avinentment amb l'expressió en tercera persona de les estrofes restants (les primeres i segones de cadascun dels tres grups), adreçades, doncs, al lector o auditor. Aquestes altres sis estrofes (I, II, IV, V, VII i VIII) despleguen tres comparances a través de les quals hom expressa la situació sentimental del poeta; la primera estrofa de cada grup s'inicia amb el mot **com**, que introdueix la comparança, i dues de les tres segones de cada grup (l'excepció és la V) comencen amb el mot **axí**, de tal manera que cadascuna de les tres extenses comparances desplega el primer terme de la comparació en una estrofa i el segon terme en la següent; els versos inicials de les segones estrofes de cada grup són: **axí'l cor se'm desespera** (vers 5), **mon cor llamenta a tota hora** (v. 17) i **axí mon cor s'asfixia** (v. 29); hi apareix, doncs, sempre el mot **cor**, la qual cosa estableix un nexa amb les estrofes següents, les finals de cada grup, que, com ja hem dit, eren adreçades pel poeta al seu cor. L'esquema seguit en el desenvolupament del tema és, per tant, el mateix en tots tres grups estròfics: A) Primer terme de la comparança, que esmenta éssers externs al poeta (estrofes I, IV i VII), B) segon terme de la comparança, que fa referència al cor del poeta (estrofes II, V i VIII), C) conclusió adreçada pel poeta al seu cor (estrofes III, VI i IX); com és avinent en una conclusió, apareix la conjunció consecutiva **donchs** al primer vers de III i IX). Aquest esquema segueix un moviment gradual d'interiorització, que va des dels elements externs del primer terme de les comparances fins

BANCA MARCH

Capital i Reserves 3.956.000.000 ptes.

Sucursals i Agències Urbanes

BALEARS

Casa Central:

Palma de Mallorca.

Agències Urbanes:

Porta de Sant Antoni - Plaça Pius XII - El Terreno - 31 de Desembre - Plaça Madrid - Plaça Navegació - Plaça Pere Garau - Ca'n Pastilla - Sant Jordi.

Sucursals:

Binissalem - Capdepera - Agència Cala Ratjada - Eivissa - Felanitx - Inca - Lluçmajor - Manacor - Maó - Agència Porto Cristo - Montuïri - Muro - Palma Nova (Calvià) - Petra - Porreres - Sa Pobla - Sant Antoni - Sant Francesc Xavier - Sant Josep - Sant Joan - Sant Llorenç - Santa Margalida - Sóller.

CATALUNYA

Oficina Principal:

Barcelona.

Agències Urbanes:

Avinguda de Madrid - Balmes - Calàbria - Felip II - Navas de Tolosa - Passeig del Triomf - Urgell - València.

Sucursals:

Cornellà de Llobregat - Esplugues de Llobregat - Ripollet - Sabadell - Sant Adrià del Besòs - Puigcerdà.

MADRID

Oficina Principal:

Madrid.

Agències Urbanes:

Avenida Generalísimo - Conde Peñalver - Cuatro Caminos - Guzmán el Bueno.

Sucursal:

Getafe.

ZARAGOZA

Oficina Principal:

Zaragoza.

Agències Urbanes:

Delicias - Miguel Servet.

al diàleg íntim poeta-cor, passant pel segon terme de les comparances, que fa de pont.

Donant ja per acabat el comentari de l'estructura, intentem passar al del contingut. El poema és un plany per un amor que el poeta no podrà aconseguir, la persona estimada, ve a dir, no serà mai d'ell.

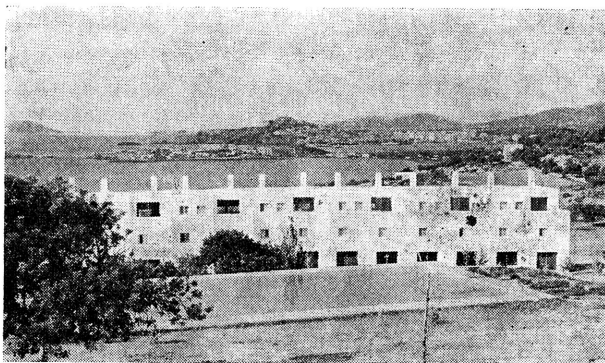
Els planys d'amor sempre han estat motiu poètic, però en el Romanticisme s'arçentua, com no s'havia fet mai abans, el tema de l'amor impossible. Esdevé aleshores una manera d'expressar la separació radical entre el jo de l'artista i el món; una forma d'expressar la tensió brutal entre l'anhel d'aconseguir la felicitat, la llibertat, la puixança o la saviesa totals i completes, i la impossibilitat material d'assolir-les, tensió que tant pot traduir-se en una enyorança del cel com en una assumpció d'actituds rebels pretesament demoníques: posats a magnificar llur fracàs, l'artista romàntic s'identifica amb el més gran dels rebels fracassats, Lucifer, el qui volia ésser Déu.

El poema de Marian Aguiló és un bon exemple d'aquesta utilització del tema de l'amor impossible per tal d'expressar aquest sentiment bàsic del Romanticisme. La total impotència en l'acompliment del desig amorós del poeta és magnificada a través del joc constant de comparacions que la contrabalancen amb una ambició i un deler també totals. Aquest drama sentimental és situat dins la Natura, on adquireix un abast còsmic, i el poeta, finalment, es compara a l'àngel rebel.lat.

Si ho concretem amb citacions, tenim en les primeres de cadascun dels tres grups d'estrofes les comparances següents: l'infant que plora perquè no pot agafar l'ocell que vola (estrofa I), la cabrida perduda, separada per un torrent de sa mare que la crida (estrofa IV), l'àliga que vola cap al sol fins que l'aire enrarit li impedeix de seguir (estrofa VII). Ja hi tenim suggerides les idees de voler queicom inassolible, de separació i de vol remuntador, idees que retrobarem, més explícites, en les altres estrofes, les segones i terceres de cada grup, que desenvolupen els símls referits al cor del poeta o que s'adrecen a aquest cor. Així, tenim expressat un sentiment de separació entre el món i el jo del poeta a l'estrofa V: **mon cor lamenta a tota hora / vorejant un riu capdal, / y per passà a l'altra vora / no s'hi troba pont ni qual.** O l'aspiració fallida a enlairar-se cap al cel, a l'estrofa II: **axí'l cor se'm desespera / per arribar a un estel, / y en perpetua fal-lera / volateja cap al cel.** Hi trobem també l'equiparació entre els dos grans contraris, l'amor i la mort, a l'estrofa VIII: **axí mon cor s'asfixia / falt d'esperança y favor; / mon amor se fa agonía / y no puch mudar d'amor.** I finalment, a la darrera estrofa, el parangó amb Lucifer: **Donchs, com l'àngel rebel-lat / que cobejava esser Déu, / crema, cor desventurat: / lo que vols may serà teu.**

Ciutat de Mallorca, 24 d'octubre del 1.975.

Joan ALEGRET

Cap a un nou sindicat

Un moviment obrer no es defineix mai ni únicament ni principalment per les seves proclames teòriques sinó, sobretot, per la seva pràctica social, els seus fets i accions. Partint d'aquesta premisa, podem afirmar que, si en les darreres eleccions sindicals, les anomenades «candidatures democràtiques i unitàries» han sortit victorioses, no ha estat solament perquè posseïen uns programes electorals més o menys suggestius per a la classe treballadora, sinó sobretot perquè tal programa era avalat per una pràctica social dels candidats que garantia llur gestió futura.

En el cas concret de les Illes, tal candidatura, que tenia un programa que podeu veure en el requadre, aconseguí uns resultats afalagadors especialment en els dos Sindicats claus: hostaleria i construcció.

ELS SEUS ORÍGENS

Tothom sap a bastament que el canvi sec en el nostre sistema productiu, amb l'aparició del «boom» turístic, provocà l'aparició d'un **nou proletariat** —procedent en gran parte de la immigració—; i el sorgiment d'unes **noves professions** que van des del conserge a guia turístic, passant per encarregat d'obra.

Sobretot entre el proletariat, en uns primers moments, el simple fet de tenir assegurat un treball estable ja era un privilegi. No oblidem els seus llocs d'origen on el poder treballar era problemàtic. Per als segons —les **noves professions**— ni que fos a base de moltes hores de treball, s'aconseguien sobre-sous molt interessants, a part de l'atracció del treball mateix.

Però els temps canviaren. El «boom» s'anà estabilitzant, i també decreixent de forma alarmant, fins a trobar-nos amb la present crisi econòmica. Lògicament —almenys en el nostre sistema econòmic— els primers afectats amb tal crisi foren i segueixen essent les classes econòmicament dèbils. Les escarades anaren desapareixent i, al seu lloc, començà a guaitar la sombra de l'atur. Ja abans, al començament dels anys setanta, la classe treballadora, ja més estabilitzada a l'illa, havia encetat un procés de sensibilització i conseqüent reivindicació per aconseguir les mínimes normes legals: condicions humanes de vivenda, horaris legals, dia lliure, vacances, contracte per escrit. Les demandes a Magistratura anaren augmentant. Els grups entremitjos —el que anomenam **noves professions**— es mantenia al marge de tal dinàmica. Encara la crisi no els havia agafat.

Arribà el moment de renovar els convenis col·lectius d'hostaleria i construcció. La classe treballadora —la pràctica li ho ha demostrat— no té massa confiança en els enllaços i jurats sorgits a les eleccions del 70. Adhuc la mateixa jerarquia sindical admet de fet en les negociacions —a títol de **tècnics**— treballadors que gaudien

FRANCESC OBRADOR MORATINOS
BARTOMEU PERICAS BUENO

Presentam la nostra candidatura com a President i Vice-President de la UNIO DE TREBALLADORS I TÈCNICS DEL SINDICAT PROVINCIAL D'HOSTALERIA.

OBJECTIU

UN SINDICAT NOU D'HOSTALERIA

Dinàmic.

Viu.

Que reculli la participació i aspiració de tots.

PER A

LA DEFENSA DE LA NOSTRA PROFESSION, eliminant servilismes d'horari, salaris, condicions de vida, que ens doni seguretat en el lloc de feina, i eviti que la deixem per desprestigiada.

UNA VALORACIÓ ADEQUADA DE LA RIQUESA TURÍSTICA DE LA NOSTRA ILLA. Mitjançant una indústria estable i rendable per a tots, a llarg termini.

LA INFORMACIÓ I PARTICIPACIÓ DE TOTS EN ELS CONVENIS COL·LECTIUS. Que no són assumpte exclusiu dels càrrecs sindicals: recollint les proposicions per discutir, informant durant la negociació i consultant abans de la firma l'opinió de la majoria.

ESTAM TREBALLANT EN:

SOLUCIONS CONCRETES A L'ATUR, a través de la comissió d'aturats que informa, orienta i defensa els interessos dels treballadors aturats.

VIVENDES SOCIALS, projecte en marxa: ja s'han recollit més de 300 sol·licituds d'una Cooperativa de Vivendes, que crea també nous llocs de feina.

UN SINDICAT DEMOCRÀTIC amb participació de tothom.

El nostre programa ha estat debatut àmpliament.

La nostra candidatura ha estat proposada per molts de vosaltres.

Quedam oberts per integrar tothom en la consecució d'un SINDICAT NOU D'HOSTALERIA.

d'una representativitat treballadora, més autèntica. Molt poc, quasi res, s'aconsegueix en ambdós convenis. La classe treballadora, més conscient, no veu reflectida les seves reivindicacions al document final. Mentrestant ha sorgit el problema de l'atur. Com a fet inèdit, els aturats s'uneixen per defensar els seus interessos per mitjà d'una «comissió d'aturats».

LES ELECCIONS

Els fets anteriors, la pràctica social, demostrava la necessitat de poder comptar amb representants autèntics de la classe treballadora. Les mateixes plataformes, que s'havien creat per concretar el programa reivindicatiu en ocasió dels convenis, foren l'origen de les candidatures unitàries i democràtiques. Molts foren els treballadors, persones honestes, que veieren la necessitat de presentar llurs candidatures per poder ampliar la base de solidaritat i d'acció. Sens dubte, entre aquests homes, eren i són molts els qui veuen amb tota claredat les limitacions intrínseques del nostre Sindicalisme. Però estan disposats a arriscar-se, precisament per anar creant un Sindicat nou fonamentat en una vertadera i autèntica representativitat, en el seu funcionament democràtic, i amb una defensa oberta dels interessos de classe.

L'origen de tals candidatures sorgeix fonamentalment entre el **nou proletariat**, però comencen a ser sensibles al seu programa alguns sectors entremitjos. La crisi ja els afecta directament. S'ha dit amb excessiva freqüència que a les nostres Illes el que no treballa és perquè no vol, perquè hi ha feina. Però pensem —per exemple— en un conserge d'hotel. El seu salari podia arribar —i de vegades superar— les 20.000 ptes. mensuals. La seva empresa entra en crisi. S'acull al subsidi de l'atur. ¿Pot treballar? Sí, sempre que accepti una feina que no tingui res a veure amb la seva professió, i amb un sou de 9.000 ptes. Li convé més seguir rebent el subsidi d'atur. Aquesta situació és freqüent. I no oblidem que aquests grups socials foren animats (?) a entrar en la dinàmica consumista: cotxe, electrodomèstics, pis nou...

Des del que hem dit, podem comprendre el seu programa. Abans de tot, la **defensa de la nostra professió** que assegurí no sols el treball sinó també el lloc de treball. **Una valoració adequada de la riquesa turística de la nostra illa**, perquè han comprès que únicament una falta de visió de futur, una deficient planificació, i una subordinació dels interessos col·lectius als privats, ens han conduït a la present situació. **Informació i participació de tots en els convenis col·lectius** que assegurí una defensa autèntica dels interessos de classe.

ELS RESULTATS

En la primera fase —enllaços i jurats— els resultats, especialment en alguns sindicats, fou realment espectacular. Un cop més es demostrà que quan l'obrer —com la població en general— intueix que la seva opinió serà tinguda en compte d'una manera real, participa massivament i demostra d'una manera molt clara saber el que vol. D'aquí l'elevat índex de votants en comparació amb anteriors eleccions, i el relativament alt percentatge d'enllaços i jurats **nous**.

En la segona fase —càrrecs a nivell provincial i nacional— les dificultats augmentaren. Els motius foren diversos. La «Nova frontera sindical» —política aperturista protagonitzada per les jerarquies sindicals més intel·ligents— sofria una reculada amb el significatiu cessament de Socias Humbert i col·laboradors a Barcelona. Per altra banda, no es pot negar una certa resistència —per ventura «inconscient»— a acceptar la nova dinàmica sindical per certes jerarquies pertanyents a l'aparell burocràtic sindical. I per altra banda, el triomf de «gent nova» en la primera fase obligà a determinats grups conservadors a tancar files i presentar batalla dins el camp electoral.

Malgrat tot, es pot parlar d'una clara renovació de les Unions de treballadors i tècnics en els Sindicats d'hostaleria i construcció; i en menor mesura, en altres Sindicats.

Si teniu intenció de comprar res de joieria, confeccions de pell, objectes propis per a obsequi, articles de viatge, perles, porcellanes, quadres d'esmalt, etc., potser tindrem exactament allò que vos interessa.

ENS SENTIREM MOLT
COMPLAGUTS SI TENIU EL
GUST DE VENIR, SENSE
CAP COMPROMÍS PER
PART VOSTRA, A VEURE
LA NOSTRA SELECCIO
D'ARTICLES

nacar

Jaume III, 115-119

Tel. 21 69 06 - 21 69 07 - 21 06 48

Palma de Mallorca

UNA EMPRESA AMB INDISCUTIBLE
VOLUNTAT DE SERVIR BE TOTTHOM

(Amb molt de gust vos farem un 10% de descompte si esmentau aquest anunci)

EL FUTUR

El futur dependrà de diversos factors. En primer lloc i abans de tot, de la dinàmica de la classe treballadora. Segonament, de les possibilitats reals que puguin tenir —o guanyar— els nous càrrecs sindicals. I en tercer lloc, de la mateixa dinàmica política general espanyola.

El que és evident és que el moviment obrer és quelcom que està en marxa i que, per tant, és difícil de frenar. El futur polític immediat del país, ara com ara, és imprevisible, però el que és evident és que cada dia uns sectors més amplis de la població demanen i exigeixen una vertadera i autèntica democratització de les institucions. En principi es pot confiar en la voluntat dels nous càrrecs ja que, encara que siguin **nous** dins el Sindicat, no són **nous** en la pràctica sindical reivindicativa.

Serà més o menys difícil. Més o menys llarg. Però arribarà un Sindicat nou. L'exigència resta oberta inclús en l'empresariat més intel·ligent. El camí resta obert.

ANTONI TARABINI

SÁNCHEZ PASCUAL O LA CONSCIÈNCIA DE L'ENSENYAMENT

PARLAR —o escriure— d'Andreu Sánchez Pascual, fins fa poc director de l'Escola Normal de Ciutat (o si voleu: Escola Universitària de Professors d'Educació General Bàsica), m'és una mica difícil seguint els termes tradicionals de l'apologia. Sempre n'he estat contrari, dels **bombos** i els **auto-bombos**, tan freqüents a la cultura nostrada i local en els darrers temps. Però, no és menys cert que Sánchez Pascual, traductor i coneixedor de Nietzsche, i home poc o gens donat a les vanitats i banalitats culturalistes, tant se'n fum, d'apologies i panegírics. Aquesta circumstància em possibilita una certa llibertat d'expressió... tanta llibertat com em manca a altres nivells i esferes de la vida pública.

Algun malintencionat (que sempre n'hi ha, a Déu sien dades), parodiant allò de l'esquela mortuòria, dirà amb veu d'oràcul ortodoxal: se'n va, i ja parlen bé d'ell. Se'n va o s'ha vist obligat d'anar-se'n? Deixem-ho córrer... Si dedic un espai a Sánchez Pascual no és precisament pel fet físic d'estar o no-estar, sinó per la seva capacitat indubtable de reconèixer, de fer seva la insubstituïble realitat de la nostra manera de ser, de viure, d'entendre i d'interpretar el món i, en conseqüència, d'incorporar-se a la cultura catalana de l'illa. Tant per la reflexió intel·lectual com per la convivència acceptada dins una nova societat on es volia sentir un membre actiu

més, havia comprès el veritable problema del viure quotidià de la gent de les illes, i això vol dir: assabentar-se del nostre fet histórico-político-cultural.

Per això, la seva tasca com a director de l'Escola Normal, malgrat la seva provisionalitat, va estar lligada estretament a tres elements essencials: 1) El plantejament crític dins de la nostra realitat històrica, 2) Perspectiva cultural pròpia de les Illes i 3) Objectius de futur que no podien ésser oblidats. És un fet que Sánchez Pascual va potenciar, en la mesura que li era permès oficialment i encara més, l'ensenyament del català; apropà escriptors, investigadors, pensadors, etc., de parla catalana a l'alumnat de l'Escola; donà les primeres passes per a crear un Seminari Gabriel Alomar d'Escriptors Illencs, on podien ésser recollits elements d'estudi —originals, cartes, fotografies, llibres, etc— a fi de facilitar la investigació sobre Alomar i de situar-lo a nivell escaient dins de la nostra cultura, trencant així amb anys de sospitosos silencis. D'aquest projecte —làstima que la cosa no hagi passat endavant i s'hagi paralytitzat degut a la seva absència obligada!—, record que ja n'havia parlat amb el rector Estapé i amb el vice-rector Oliver, però, però, però... Cal remarcar també, perquè no seria just si no ho fes, la seva preocupació pel Congrés de Cultura Catalana. Fruit d'aquesta

preocupació fou l'adhesió de l'Escola Normal al Congrés, una de les primeres.

No hi ha dubtes que l'Escola Normal inicià uns camins nous, dins de les limitacions per tots conegudes, veritablement atractius i d'una eficàcia inqüestionable. Representà rompre amb mimetismes esterilitzadors, amb velles concepcions alienadores, amb mètodes i disciplines d'un arcaisme intencionadament higienitzat.

L'alumnat, futurs ensenyants a les nostres illes, tengué possibilitat de veure per primera vegada el seu paper històric, i no des d'una òptica abstracta, sinó des de la realitat i la cultura concretes a les quals pertanyen. Fou un pas força important des del 1936. Pensem que el nostre ensenyament duu a l'esquena, per diverses i complexes circumstàncies que no podem oblidar en cap moment, nombroses frustracions i no poques coaccions.

El pas de Sánchez Pascual per l'Escola Normal ha estat decididament important. Jo diria, i ho dic sense mena de temor, que possibilità una **consciència d'ensenyament** al servei dels interessos reals del nostre poble. Ara ens resta un futur per endavant... ara ens resta també exigir una continuïtat, a fi de no tornar a tradicionalismes disciplinaris arcaics ni a classismes pansits...

ANTONI SERRA

Acaba de publicar-se el segon llibre de memòries de

FRANCESC DE B. MOLL

ELS ALTRES QUARANTA ANYS

(1935-1974)

Un llibre ple de sinceritat i amarat d'humor i d'ironia.

Quaranta anys de vivències personals i d'història cultural de les nostres Illes.

Es el volum n.º 12 de la col·lecció ELS TREBALLS I ELS DIES de l'EDITORIAL MOLL

Distribució: **LLIBRES MALLORCA. Fortuny, 5. Ciutat.**

«CRÒNICA DE TRES»

Un jove artista mallorquí, Vicenç Torres i Costa, depassa les deixes modiglianesques i expressionistes per integrar-se dins unes inquietuds i un llenguatge més actual. Un interès pel zen que deriva d'un ampli i heterogeni corrent de contracultura occidental; figures del na-

CONVERSA AMB: VICENÇ TORRES

zisme que el lliguen al replantejament —on es barregen el regust nostàlgic del retro i el temor d'un possible retorn— de la cultura dels feixismes; i, en fi, la recerca de nous angles de visió, de perspectives inèdites —resoltes a través de la irrealitat dels miralls— l'impliqua dins el perpetu procés de qüestionament de l'art d'avui.

ESTUDIS I TREBALL

Vaig néixer a la Ciutat de Mallorca —barriada del Jonquet— el 17 de febrer de 1950. Els avantpassats paterns eren pagesos d'Eivissa i el pare, eivissenc, és peó de l'A.G.A.M.A. La mare és ciutadana, però amb ascendents eivissencs. Tenc només estudis primaris que vaig cursar a una escola particular —es deia **Luliano**— prop de Sant Magí. La modesta economia familiar féu que, ni per un moment, pensàs en la possibilitat de seguir estudiant. Als dotze anys vaig entrar com a mosso d'encàrrecs, els matins, a la Secció Femenina. Als catorze feia de caixista a la impremta Homar i com que ja anava a Arts i Oficis vaig començar a fer dibuixos publicitaris per a impremta. Després vaig treballar a una fàbrica de joies —Joieria Quintana— com a oficinista i, a més a més, com a copista de les joies que es duïen a mostrar als clients. Més envant vaig fer de dependent a una tenda de decoració, on també copiava quadros —de vegades de Velázquez i Ribera. Llavors ja vaig haver d'anar al servei militar, que vaig fer a Mallorca dins els **Boines Verdes**. Tot i ésser un cos de voluntaris a mi en tocà anar-hi forçós. Fou molt pesat perquè eren uns exercicis molt durs, quasi de legionari —submarinisme, escalades,

tirar-se d'un camió en marxa...— acompanyats de lliçons intensives de teòrica. A la mili seguí una temporada sense feina i, a la fi, vaig entrar a Correus, com a carter interí que és la feina que faig ara.

DE VAN GOGH ALS CONCEPTUALS

De nin ja m'agradava l'art i pintava. Als catorze anys vaig anar a Arts i Oficis per pròpia iniciativa —no coneixia cap artista— a classe d'estàtua, amb Bermejo. Allà vaig conèixer Miquel A. Femenias i Gerard Matas, i ens férem amics. Però allò de copiar estàtues gregues i floretes m'avorria i, al cap d'un any, ho vaig deixar córrer. Als divuit anys em pegà la idea de tornar-hi i aleshores hi vaig trobar Angel Sanmartín, Damià Jaume, Miquel Martí, Ramon Canet que m'aniamen a pintar.

De principi jo havia llegit i vist reproduccions de Van Gogh. I vaig començar a fer uns paisatges imitant-lo. També m'agradaven els **fauves** i feia paisatges dins el seu estil. Modigliani m'interessà molt i vaig fer unes figures on la seva empremta era ben evident, eren aquestes figures que vaig portar a la col·lectiva inaugural de Quatre Gats. El 1971 vaig fer dues exposicions, una individual a l'Hotel Bellver i l'altra —amb M. Martí i A. San-

martín— a la Llibreria Tous. Durant el servei militar no vaig tenir temps ni ganes de fer res. La represa dels treballs artístics em costà molt. Havia començat a llegir intensament i les meves idees eren més avançades que les realitzacions, i això em creava problemes. Vaig resoldre la qüestió —per reprendre d'alguna manera— partint d'on havia acabat: de Modigliani i avançant cap a corrents més actuals. La passa següent fou un expressionisme marcat per Munch i després, dins el mateix corrent, una forma més solta i lliure a la manera de Kooning. A un viatge que vaig fer per diversos països d'Europa —Hol·landa, Suïssa, Noruega, Suècia...— vaig tenir ocasió de reforçar les referències sobre l'art modern apreses als llibres amb la visió directa de les obres. A més de figures com Rembrandt i Van Gogh, vaig poder veure —en el Museu d'Art Modern d'Amsterdam— art actual, especialment **Pop Art**. Vaig adonar-me que les ambientacions, els muntatges, els jocs lluminics tenien dins l'art modern un lloc més dinàmic que els quadros. D'aquí que els conceptuals, amb la seva radicalitat i les seves formulacions, m'interessin moltíssim. Aquell viatge, més que descobriment, fou una ajuda per refermar-me dins un camí, un contrapès eficaç de l'ambient estret de Mallorca.

4GATS
galeria d'art

C/ San Sebastian, 7
Tel. 226493 Palma

CLAVÉ

18 novembre - 3 gener

PERE FONT

17 - 31 desembre

LECTURES

No som una persona de grans lectures. M'han interessat **Lo espiritual en el arte** de Kandinsky, **La deshumanització del arte** d'Ortega, **La pràctica de l'art** de Tàpies i algunes obres de Herbert Read. Alguna cosa conec d'Umberto Eco. De Dorflès, en canvi, crec que no he llegit res, ni tampoc de Simón Marchán. De Cirici, alguns articles, però no m'acaba de fer. En aquest moment, més que la teoria artística, m'interessa el pensament oriental. Les estampes japoneses em portaren al **zen**. Hi he entrat sobretot a través dels llibres d'Allan Wats, que es un autor que ha sabut fer assimilable pels occidentals el pensament, tan distant, d'Orient. A la meua exposició dels Quatre Gats hi ha bastantes obres on sé ben clara l'empremta del **zen**. Són aquells quadros amb grans espais nus, despullats, buits... amb alguna figura solitària.

UNA EXPOSICIÓ

Hi ha artista que d'un tema només fa un quadro. Crec que és un error. A mi m'agrada fer-ne molts —com fan Andreu i Steva Terrades— que és una forma d'anar més lluny, de copsar millor una complexitat, de plantejar diverses perspectives. Per això a l'exposició dels Quatre Gats hi ha temes que poden semblar reiterats: és a fi d'arribar més a fons d'unes possibilitats.

Les combinacions quadro/mirall són una manera de trencar amb el quadro tradicional, un vehicle que ja no em satisfà gaire. Quan miram una pintura reflectida dins un mirall la veiem des d'un nou angle, més irreal i estrany. Potser una mica com aquelles pintures de Chagall on els personatges estan en suspensió per l'aire.

Quant a les figures repetides, quasi seriades tradueixen la preocupació meua per la gent no ja alienada, sinó reduïda a un viure purament vegetatiu. Les figures d'uniforme i els nazis denoten un evident antimilitarisme, fet amb una certa conya, amb humor. D'art polític se n'ha fet força —a Holanda hi havia art polític dels artistes nordamericans que atacaven la guerra del Vietnam— però en el meu cas priva més l'atac al militarisme que al nazisme. I la meua denúncia no es refereix a un règim en concret —amb alguna excepció— sinó a un antimilitarisme general, les al·lusions directes hi són quasi de rempellada.

EL GRUP «CRIADA».
COMERCIALIZACIÓ

He format part del grup **Criada** des del principi. M'ho proposà Miquel A. Femenias. De principi era una idea molt senzilla: fer alguna cosa per mostrar la nostra disconformitat amb els certàmens artístics. Després allò va anar ampliant i es fixaren objectius

L'ANGEL BLAU

Venda de llibres
antics i moderns

c/. Sant Bernat, 2
(darrera la Seu)

Tel. 21 60 96

CIUTAT

més amplis: contra un cert art, contra una certa crítica... Quan tenguérem notícia del Primer Cicle d'Investigacions Plàstiques d'Alcúdia decidírem fer una obra positiva per recolar una mostra que ens semblava vàlida. I així sorgiren les dues figures —de paisà i uniformada—, estàvem influïts per l'ambient de tensió política que en aquell moment es vivia. La idea de les figures i la seva forma definitiva es perfilà en un diàleg dels qui formam **Criada**. D'acord, les accions col·lectives són prou difícils entre els pintors —marcadament individualistes— però si no ho haguéssim intentat; **Criada** no hauria existit.

I quant a comercialització m'ha sorprès molt la venda de les obres exposades a Quatre Gats. Bé, els preus baixos que he posat poden haver influït un poc. Pens que això de les obres artístiques amb aquests preus tan enormes és un abús. Fins ara tan sols havia venut algun nu, i bastant comercial d'altra banda. Però no aspir a cap tipus de professionalisme. L'artista professional acaba fent allò que la gent li demana que faci, s'estanca i mor. L'art ha de ser sempre una avantguarda dinàmica.

Assistència
Palmesana

amb el desig de
fomentar actes
culturals ofereix
cada dissabte
teatre o varietats

c/. Ramon Llull, 21

Tel. 21 12 28

Ciutat de Mallorca

Arrelament i cosmopolitisme

La jove plàstica de Mallorca cerca nous mitjans per a l'art al marge dels gèneres tradicionals, acceptats i digerits ja per la crítica acadèmica. Un grup integrat per Bartomeu Cabot, Sara Gibert i els germans Terrades —Andreu i Steva— (observem que tots ells formaren part de l'experimentació d'Ensenya 1) acaben de llençar uns fullets monogràfics de divulgació titulats Neó de Suro. El primer és de Steva Terrades, i els tres membres restants del grup en tenen altres tants en preparació. El tiratge és de 1.000 exemplars que es reparteixen gratuïtament a artistes, escriptors, entitats culturals, etc. El format i paper de diari, —voluntària modèstia— la distribució gratuïta són un atac a la vella obra única, el fetitxe de l'art tradicional comercialitzat destinat a esdevenir mercaderia selecta i prestigiosa. Hi ha, a més a més, una adopció de les noves formes comunicatives encunyades pels mitjans de masses: cada fullet no és un aplec de dibuixos, sinó una obra, una totalitat que es realitza mitjançant un procés dinàmic, talment l'acció d'un comic. Aquesta transformació de la feina artística en un procés —en comptes d'un resultat com feia l'art tradicional— havia estat ampliament practicada per Steva Terrades. I, quant a la recreació dels procediments dels comics, Bartomeu Cabot ens en donà una divertida mostra en el Primer Cicle d'Investigacions Plàstiques d'Alcúdia amb les seves aventures de James Cabot i el seu cartell del Caballero Audaz.

Un títol integrat per un element —neó— altament significatiu de la lluminositat artificial i agressiva del mecanisme publicitari de la societat del consum tecnològic, i per un element opac —suro— familiar de segles dins els estaments més humils de Mallorca, denota alhora que el grup de Neó de Suro apunta a l'hora actual ben arrelat a la vella terra. El compromís amb la pròpia realitat es

NEÓ de SURO

EDITORIA: SARA GIBERT. DISENY: SARA GIBERT. DIBUJOS: STEVA TERRADES. 107. L'11. 50. P. 48. 1975

tradueix en l'adopció del català com a llengua d'aquest nou mitjà d'expressió, vehicle de les més avançades inquietuds de l'art nou.

«CRONICA DE TRES»

Ha quedat inaugurada i a disposició del públic

ESTACIÓ DE SERVEI LLUC (ESCORCA)

en el km. 14'850 de la carretera d'Inca a Lluc (Coll de sa Batalla)

Venda de benzina, gas-oil, olis, recanvis i altres

A la vostra disposició

Tendrem molt de gust de servir-vos amb la màxima atenció

Resposta de la jove plàstica mallorquina

La revista «Serra d'Or» —en la secció **Art** del número d'agost d'enquany— publica un assaig d'Alexandre Cirici Pellicer sobre **La jove plàstica mallorquina**. Els sotasignants —artistes i amics de l'Art— considerant que l'article de Cirici no ofereix una imatge gaire encertada de la situació de l'art més recent a Mallorca, volen formular-li algunes objeccions quant a informació, enfocament i valoracions.

FONTS —I BUI TS— D'UNA INFORMACIÓ

Tota reflexió teòrica que vulgui anar més enllà de les arbitrarietats subjectivistes ha de fonamentar-se sobre unes bases documentals sòlides i solvents. L'art dels temps moderns a Mallorca no gaudeix d'una bibliografia gaire aclaridora ni extensa. Amb tot i això els materials a l'abast de l'investigador permetien, com veurem, construir un assaig prou més satisfactori que el d'Alexandre Cirici.

Cirici ha enllestit el seu article sobre unes fonts que, en cap moment, no esmenta. La seva visió de l'art a Mallorca durant els anys vint i trenta, fins a l'esclat de 1936 segueix l'esquema establert per Damià Ferrà-Ponç en els articles dedicats a l'**Avantguardisme plàstic a Mallorca**, publicats a «Lluc» en 1973. Una altra font són les ressenyes que els crítics d'art de «Lluc» —que signen com a **Crònica de Tres**— han anat dedicant a exposicions i activitats plàstiques de l'illa. Les enquestes —d'aquests mateixos crítics— titolades **L'Art vist pels artistes** li ofereixen unes reflexions teòriques prou aprofitables. Una altra font informativa a remarcar seria la relació de Cirici amb la Sala Pelaires, que si bé li ha permès un cert contacte amb el nou art de Mallorca li ha fet, en contrapartida, sobrevalorar exageradament el paper d'aquesta galeria com a vehicle formatiu dels joves artistes illencs

—ha posat en comunicació la joventut amb la resta del món i l'ha tret del provincialisme, afirma. Sala Pelaires ha ofert —no sempre, però— una visió exigent de l'art contemporani i els mallorquins hi han pogut veure les obres de Miró, Calder, Miralda, Fontanals, Tàpies, Guinovart i altres figures de renom internacional. Però el seu paper com a centre potenciador del nou art a Mallorca ha estat prou migrat i són ben comptades les figures d'aquesta joventut innovadora de la plàstica mallorquina que hi han tingut accés. Ha estat la galeria Quatre Gats que ha jugat la carta de difondre els nous artistes. La relació de les seves activitats comprèn tant accions col·lectives experimentals com **Ensenya 1**, com les exposicions de Damià Jaume, Bartomeu Cabot, Andreu Terrades, Steva Terrades, Gerard Matas, Vicenç Torres... noms ben significatius d'un moviment innovador. Ariel, Galeria Llatina i Llibreria Tous han obert més o menys ocasionalment les seves portes a la jove plàstica mallorquina.

El buit més greu i evident de l'assaig de Cirici és la manca flagrant d'un coneixement directe de les obres sobre les quals construeix les seves teoritzacions. Cirici parla d'un art que no més coneix per referències i per algunes obres aïllades que difícilment li permeten assolir una imatge total vàlida de l'artista. Deixem de banda alguna inexactitud com aquella afirmació: **Després del 1939, esbandida tota cultura...** A Mallorca l'avantguarda estava en plena crisi —reduïda a un evasionisme cada cop més desarratlat— ja en els anys republicans i fou la immediata incorporació de l'illa al bàndol nacional en 1936 que motivà el triomf absolut de l'art reaccionari. Quant al Grup Tago, no és gaire encertat fer del **naïf** Rivera Bagur —element secundari dins la dinàmica del grup— i del vacil·lant Xam, les seves figures més representatives. El Tago sorgí en 1959 —hora de la victòria internacional de l'informalisme— i hauria estat prou més objectiu fer dels **abstractes** Francesc Verd i Duran «Fraver» i Antoni de Vélez —que veieren en el grup un instrument de possible difusió de l'ideari informalista— els artistes més d'acord amb l'hora de la Història.

SUBJECTIUS I OBJECTIUS? ALGUNA COSA MÉS

Cirici estructura **La jove plàstica mallorquina** sobre un esquema teòric molt simplista i acusadament maniqueu. A una banda hi hauria els qui —frustrats i desorientats— cauen dins una valoració romàntica de l'art, pura vivència individualista plasmada amb les deixes anacròniques dels corrents superrealistes, informalistes i expressionistes amb el resultat d'un art **aliè a tota realitat cultural**. En contrapartida uns altres artistes valorarien l'art com un **fet objectiu al si d'una societat tal com és, copsant** —des del fet artístic— els vertaders fonaments de la realitat dins la qual es mouen.

La divisió de l'art mallorquí jove feta per Cirici —quasi llum i fosca— presenta, però, punts ben febles. No acabam d'entendre quin és el criteri que segueix per situar un artista dins un camp o dins l'altre. Joan Alcon no té res a fer dins l'art jove a Mallorca. Ni és jove —nasqué el 1937—, ni és mallorquí —nasqué a València— ni arrelà a Mallorca per fer-hi altra cosa que un eclecticisme buit i oportunista, desdenyat sistemàticament pels joves artistes. Dins les tenebres els subjectius individualistes hi trobam Pere Gelabert, un pintor que treballa dins un hiperrealisme crític, un dels joves artistes illencs amb més ferma preparació teòrica i més àmplies referències sobre la plàstica internacional d'ara. La seva temàtica d'objectes sorgits de l'era tecnològica —portes metàl·liques, neumàtics, llaunes...— realitzada en un estil fred i impersonal, sense la més lleu concessió sentimental, bé li mereixeria figurar dins el grup dels **bons**, dels objectius. També hi encaixa malament ferm dins els subjectius un Miquel A. Femenias, artista antisistemàtic, més preocupat per l'art com a llenguatge o codi i les seves possibilitats i limitacions comunicatives —pensem en la seva **Enquesta** dins **Ensenya 1**— que per construir obres on plasmar mites neorromàntics.

Cirici creu que **immersits en la realitat** —els altres no van més enllà del jo romàntic— hi estan tan sols els qui **han pres els signes d'ús comú posats en marxa pels mass media**. Aquests serien Pere Buades, Joan Palou, Bartomeu Cabot i Enric Irueste. ¿Per què Pere Buades —en quí la dedicació a

RÀDIO POPULAR

C. O. P. E.
MALLORCA

MALLORCA AL VENT

De dilluns a divendres a les 15'30 h.

CANÇONER D'AVUI

De dilluns a dissabte a les 11 h.

Realitza: Joan Manresa

LLIÇONS DE CATALÀ

De dilluns a dissabte a les 15'55 h.

RONDAIA MALLORQUINA

Dimarts a les 18'30 h.

Diumenges a les 22'30 h.

Arxiu de Fonoteca de l'Emissora

RÀDIO POPULAR ÉS COSA NOSTRA

De dilluns a dissabte de 9 a 10

en Freqüència Modulada

l'art sembla haver estat ocasional, dins una iconografia derivada del **Pop Art**—ha de figurar entre els habitants del paradís amb les seves ampolles de Coca-Cola, mentre es tanquen les portes a Pere Gelabert amb els seus objectes de l'era industrial? L'esquema de Cirici és arbitrari i, a més a més, aplicat de forma incoherent.

Seria en el capítol de les absències on faríem a Cirici els retrets més greus. Hi ha oblots a balquena i absolutament injustificables. Els oblidats—molts d'ells prou més significatius que alguns dels qui han tengut cabuda a l'assaig de Cirici—figuraven sovint a les mateixes fonts d'on ha tret les referències dels consignats. Una relació d'oblits hauria de tenir en compte els noms de Ramon Canet, Gerard Matas, Angel Sanmartín, Alfons Sard, Antoni Socias, els germans Terrades—Andreu i Steva—, i d'altres. I si als oblots d'artistes hi afegíssim els d'accions la relació s'incrementaria amb la referència a **Ensenya 1** un experiment col·lectiu que marcà una fita en la renovació del nou art a Mallorca.

ELS LÍMITS D'UNA PLÀSTICA

Nosaltres, que ens sentim integrats dins la comunitat històrica i cultural dels Països Catalans, voldríem que aquests fossin—com el seu nom denota—una realitat plural i diversa. En contrast, la secció Art de la revista «Serra d'Or» ofereix una marcada cen-

tralizació molt poc atraient i exposada a informacions deformades, com acabam de veure. S'hi practica un mandarinisme evident que en el seu afany de monopolitzar totes les informacions no tem teoritzar sobre terrenys que coneix tan sols de forma extremadament superficial. Per fer dels Països Catalans alguna cosa més que una entelequia cal—en el terreny de la crítica d'art—practicar una ferma diversificació dels centres informatius que, tot i convergir en una publicació editada a Barcelona, puguin donar una imatge clara, directa i objectiva de la realitat plàstica a les diverses terres catalanes.

Els artistes mallorquins han cursat sovint estudis a la capital catalana, i les seves sales d'exposició els han estat factors molt importants en una formació que trencava amb les limitacions provincianes. Mallorca ha acollit exposicions de Miró, Tàpies, Miralda, Guinovart i d'altres, sovint amb **ressons polèmics**. Ja en els anys vint, un artista del Principat fou el cavall de batalla en la lluita entre l'Avantguarda i la crítica reaccionària. La figura màxima de la nostra pintura modernista, Antoni Gelabert, és el fruit de les aportacions fecundes de Rusiñol, Mir i altres figures del Modernisme plàstic en el Principat. Mallorca aspira a integrar-se dins una cultura d'intercanvis creadors amb les restants terres catalanes. Per això no podem admetre que la nostra imatge sia deformada per visions apressades i su-

perficials com **La jove plàstica mallorquina** d'Alexandre Cirici.

L'art jove a Mallorca recolzat sobre una societat—adoctrinada dins el kitsch més barroer—que li és fortament hostil, manca d'una base que li permeti projectar-se més enllà de l'àmbit illenc. Una minoria d'intel·lectuals i un migrat sector il·lustrat de la burgesia mallorquina són insuficients per rompre la cleda provinciana. I precisament per això aquest art nou de Mallorca—ja molt més que una provatura d'adolescents analitzable a corre-cuita—exigeix que els qui, com Alexandre Cirici, disposen d'una tribuna crítica prestigiosa n'ofereixin una imatge documentada, atenta i crítica. En comptes d'això **La jove plàstica mallorquina** ha estat una decepcionant reflexió simplista, plena de llacunes i deformadora d'una terra que comença a trobar un art creador, un art que manca encara del crític solvent que el situï dins un moment històric precís i objectiu.

Rafel Amengual. - Bartomeu Cabot. - Ramon Canet. - Damià Ferrà-Ponç. - Joana Fernández. - Pere Gelabert. - Marga Guilabert. - Gerard Matas. - Lleonard Muntaner. - Joan Palou. - Joana M. Palou. - Joan Perelló. - Damià Pons. - Guillem Rosselló Bordoy. - Antoni Serra. - Andreu Terrades. - Steva Terrades. Criada 74 (Josep Canyelles, Miguel A. Femenias, Angel Muerza, Carme Roig, Vicenç Torres i Ramon Valentí).

NORAI GALERIA D'ART POLLENÇA

Col·lectiva Nadal 1975

6 desembre - 10 gener

ALCON.—RAFEL AMENGUAL.—BEN CABRERA.—RICHARD CAMPIGLIO.
—MIQUEL CERDA.—BARTOMEU CABOT.—F. FERNANDEZ NAVARRO.—
MANUEL CORONADO.—FRANCESC FERRANDO.—FONT DIAZ.—GABA-
RAIN PEDROS.—AVIS BALLARD.—J. FILELLA.—A. JAUME.—JAUME PAS-
SANS.—GUILLEM LLABRÉS.—MARTINEZ TENDERO.—M. MARTINEZ MA-
ÑEZ.—GERARD MATAS.—AHMED NAWAR.—JAUME SATORRAS.—JORDI
SAMSÓ.—TONI RIERA.—MARTÍ ROYO.—AMADOR MAGRANER.—TONI
DIONIS.—J. SALVADO JASSANS.

LLIBRES

1975

a cura de Pere Llabrés

HISTÒRIA

MIQUEL DELS SANTS OLIVER, **Història i política**, a cura de Gregori Mir. Antologia catalana 79. Edicions 62 (Barcelona, 1975).

Gregori Mir dedica els seus millors esforços d'investigador a estudiar els més recents precedents de la història política de Mallorca per bastir-ne una interpretació de cara a un futur, que potser sigui immediat. Entre aquests precedents, Miquel S. Oliver sens dubte ha atret i ha d'atreure l'atenció d'aquest notable investigador i dels qui maldam per copsar el més profund del nostre destí com a poble. En aquesta obra que presentam es recullen una trentena d'articles —assaigs, cròniques, comentaris— ben representatius del regeneracionisme a Catalunya. Cal destacar el pròleg de G. Mir i les taules cronològiques on es presenten sintèticament la vida de Miquel dels Sants, els esdeveniments polítics contemporanis i els assaigs polítics i culturals més notables d'aleshores.

PERE XAMENA FIOL, **Història de Felanitx**. Volum II. (Mallorca, 1975).

Aquest segon volum de la Història de Felanitx surt a la llum en ocasió del 675 aniversari de la Vila, fundada pel Rei en Jaume II de Mallorca. Abraça des del segle XVII fins als nostres dies. La labor pacient, investigadora del seu poble i de la nostra cultura més autèntica, de Mn. Xamena —cal remarcar que l'obra és escrita en català: cosa normal, direu, però tan estranya entre nosaltres!— ha ofert a la seva vila, ara ciutat, una recordança ben documentada del seu passat per bastir un futur ben nostrat, com per tants motius d'actualitat cultural i cívica cal esperar per Felanitx. La història va dividida per institucions i fets socials, i és il·lustrada abundantment.

JOSEP MASSOT I MUNTANER, **L'Església catalana al segle XX**. Biblioteca de Cultura Catalana. Ed. Curial (Barcelona 1975).

Els tres capítols d'aquesta obra, nova aportació del nostre col·laborador a la història de l'Església dels Països Catalans, amb els 17 temes tractats, abundantment documentats amb amplíssima i quasi exhaustiva bibliografia, projecten una llum nova sobre la comprensió de la nostra història eclesiàstica més recent amb notables peculiaritats a Catalunya. Després d'un primer capítol dedicat a l'Església en general al segle XX —clerecia, reno-

vació pastoral, català com a llengua d'Església, acció social i política, preguerra i post-guerra—, en el segon es passa revista al laïcat catòlic i els seus moviments. El tercer és més tost monogràfic sobre alguns punts més peculiars: Montserrat, publicacions religioses.

TEATRE

JOSEP M. PALAU I CAMPS, **Del cel i de la terra**. Editorial Moll (Palma de Mallorca, 1975).

El n.º 112 de la Biblioteca «Les Illes d'Or» ens ofereix tres obres de teatre de Palau i Camps: **Encara les armes**, **Offut field**, **Berta Lafoden al Born**. La primera tracta de demostrar com un home pot defensar els seus ideals polítics sempre i en qualsevol lloc, àdhuc després de la derrota. La segona ve a ser una crítica de la materialitat d'aquest món on el que té menys valor és l'home. La tercera, peça per a titelles, critica una imaginable situació política en la qual uns senyors, encimbellats ningú sap com, poden disposar de la vida dels altres; és una situació en la qual els valors morals queden emmascarats.

GABRIEL JANER MANILA, **Implicació social i humana del teatre**. **Biografia apassionada de Cristina Valls**. Pròleg de Josep Melià. Editorial Dopesa (Barcelona, 1975).

A través de la persona i de la biografia de CRISTINA VALLS, actriu destacable i de gran renom dins els límits del teatre «regional», el llibre intenta reflectir la mentalitat i les formes de vida d'una Mallorca que avui ja són història. L'obra vol esser —com explica Josep Melià en el pròleg, una «indagació a l'entorn de Cristina Valls i el seu temps». A Barcelona les crítiques han tengut paraules d'elogi per a aquest llibre d'en Gabriel Janer Manila.

Jaume Melendres des de les pàgines de Tele-Expres ha dit:

«Durante años se ha especulado sobre el concepto de «teatro popular» y se ha ignorado el único ejemplar vivo de esta especie». Angel Carmona afegia des de les pàgines de La Vanguardia: «Con todo, aunque hubo mucho de cavernícola en los ambientes reseñados por Gabriel Janer, hubo también una real entrega a las verdades de un pueblo, «las verdades del trigo» que diría nuestro Lorca. Viéndole cumplir la maravilla del teatro, un pueblo recuperaba su idioma, y con él, su pro-

pia manera de reir y llorar». I Maria Aurèlia Capmany que presentà el llibre el dia 14 de novembre al Mónaco Drugstore de la Plaça Gomila ha escrit a El Correo Catalán: «Biel Janer ens conta la peripècia vital d'aquesta actriu i, a través dels seus records, d'un teatre que va ser, a la Mallorca més silenciosa, la persistència d'un teatre popular».

LITERATURA

MIQUEL COSTA I LLOBERA, **El Pi de Formentor**. Edició políglota commemorativa del centenari de la seva redacció. Comentari i transcripció per Bartomeu Torres Gost. (Palma de Mallorca, 1975).

El biògraf de Mn. Costa ha volgut encapçalat l'homenatge que enguany es dedica al poeta pollencí, per la commemoració centenària del seu gloriós poema «la poesia heràldica de Mallorca», amb aquesta edició, costejada per l'Ajuntament de la Ciutat de Mallorca. Després d'una introducció de B. Torres sobre els antecedents, procés intern, influències exteriors, recursos estilístics, ressons en la crítica i antologies, traduccions, expansió musical pictòrica: homenatges, quadre sinòptic de variants, presenta i reproduïx cinc autògrafs de l'autor en català, i llavors publica les deu versions castellanques degudes al mateix autor, la primera, i a altres. Ve després la versió gallega, i les estrangeres: alemanyes (3), angleses (2), franceses (3), hongaresa, itallana i txeca.

BARTOMEU TORRES GOST, **Epistolari de Miquel Costa i Llobera amb Ramon Picó i Campamar (I. 1875-1885; II. 1891-1912)**. Edicions Biblioteca Bartolomé March, II. (Palma de Mallorca, 1975).

Aquest epistolari, transcrit, comentat i anotat per B. Torres, presenta 43 cartes creuades entre aquests dos personatges de la moderna literatura catalana. Ve a ser un complement de la biografia que B. Torres ja publicà, ben documentada, l'any 1971. Les cartes aquí transcrites, amb més de mil notes, reflexa el camí vital de Costa, l'home i el poeta, la gestació de la seva obra poètica, les repercussions dels esdeveniments de l'època (Solidaritat, Setmana Tràgica...) i les seves relacions amb Verdaguer, Rubió i Lluch, Menéndez y Pelayo, Carner, Gaudí, Joan Alcover, Mn. Antoni M. Alcover...

POESIA

PERE ORPÍ, **Encara que no em donin la paraula**. Col·lecció «Balenguera». Editorial Moll (Palma de Mallorca, 1975).

Jaume Santandreu, un altre poeta sacerdot de la darrera fornada, com l'autor, n'ha escrit el pròleg on diu: «Per mi, En Pere és un marjador dels poemes». La poesia d'Orpí és fonamentalment religiosa i lírica, on la relació amb Déu és expressada per un cor jove. «Triant, escarprejant, col·locant les paraules dins l'ordre ancestral de l'harmonia sonora i de la bellesa exacta», P. Orpí ha preparat aquest llibre, testimoni sovint de la seva tasca ministerial i de poeta. Uns sonets, inclosos dins una secció d'aquest llibre «La Tasca», varen guanyar el premi Ciutat de Palma «Joan Alcover», l'any 1967.

MIQUEL COLOM MATEU, **Veu de l'edat. Poesia**. (Mallorca, 1975)

Aquest aplec de poesies, moltes d'elles ja estampades a diverses publicacions i escrites des dels anys juvenils de l'autor, ens ofereix una àmplia varietat de temes, des dels més

íntims i lírics, passant per impressions de viatges. És poesia de forma tradicional, d'una correcció formal rigorosa on cal remarcar la notable riquesa lingüística, prova ben palesa que el P. Colom, franciscà, ha fruit al llarg de la seva vida del tracte assidu amb els nostres clàssics, des de Ramon Llull, i amb el parlar més nostrat del poble.

VIATGES

ALEXANDRE DE LABORDE, **Viatge pintoresc i històric El País valencià i les Illes Balears**. Traducció i apèndix d'Oriol Valls i Subirà. Notes de Josep Massot i Muntaner. (Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1975).

L'autor, un noble francès, va recórrer cap als començaments del segle passat la Península i les Illes Balears. Ens en deixà un testimoni escrit i il·lustrat. Ara les publicacions de Montserrat ens n'han ofert un primer volum dedicat al Principat i aquest segon, a les Illes i a València. Malauradament les il·lustracions de Laborde són només del País Valencià, ja que les de ca nostra tal volta mai foren trobades, ni tan sols els dibuixos pre-

vis. Les planes 133-217 són dedicades a la descripció de les illes de Mallorca, Cabrera, Dragonera, Menorca, Eivissa i Formentera. Les notes de J. Massot completen les referències històriques de l'obra.

MARIA ANTÒNIA OLIVER. TONI CATANY, **Les Illes**. Catalunya. Visió 11. (Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1975).

No és una guia turística com les que corren per ací, pseudofolklorica i internacional. És una visió ben viva de la nostra escriptora i d'un professional de la fotografia artística del país on han nascut i que han crescut, una visió i una guia «nova» que ofereixen a tots els qui parlem la mateixa llengua, dins una col·lecció de Montserrat que vol estrènyer els llaços, tot promovent la mútua coneixença, entre els estadans dels Països Catalans. Les abundantíssimes fotografies de Catany i la paraula tan ben escrita de Maria A. garanteixen la finalitat de l'obra.

Al pròxim número de gener 1976 es completarà aquesta bibliografia LLIBRES 75, a cura de Jaume Bover i Pere Carlos.

Ca'n Juan
de S'aigo

Casa fundada l'any 1700

Chocolata amb ensaimades calentes

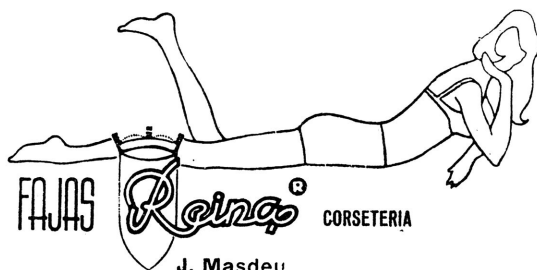
Gelats i quemullars

Obert tot lo dia

C/. Fiol, 11

Tel. 21 16 53

Ciutat

J. Masdeu

J. Josep Tous Ferrer, 1 - Tel. 2160 33 - Palma de Mallorca

al servei
de la dona
jove i elegant

dona
corseteria

J. Masdeu

COLON, 62 - Tel. 216558
Palma de Mallorca

Resum de les activitats de l'Obra Cultural Balear de Menorca

(curs 1974-75)

Les activitats realitzades per l'O. C. B. de Menorca durant el curs passat foren nombroses, entre les quals mereixen destacar-se les conferències, les quals foren donades al Saló d'Actes de l'Ateneu de Maó, amb una assistència prou elevada per poder-la qualificar com a superadora d'altres èpoques.

Va obrir el curs —i el foc— (però no el diàleg, perquè no fou autoritzat) el Director de «Diario de Mallorca», Antoni Alemany, amb una conferència sobre «La premsa en el moment actual». A continuació i en successius dissabtes, ocuparen la tribuna: En Jordi Nadal, que obrí el cicle sobre la Revolució Industrial a Espanya amb una conferència sobre «Balanz de la Revolució Industrial al nostre país», Alexandre Cirici, que ens va rallar sobre «Repercussions de la Revolució Industrial en l'art», i per tancar el cicle, Joaquim Molas va parlar a Ciutadella sobre «La Revolució Industrial i la literatura».

Tal vegada l'acte que va promoure més debats i discussions (i comentaris al marge) va ser la taula rodona, que sobre «Cabildos Insulares», va tenir lloc pel desembre passat. Aquesta taula rodona estigué integrada per Josep Melià, Rafael Timoner, Antoni Tarabini, l'eivissenc Marià Llobet i el Director del diari «Menorca» Mateu Seguí.

Ben prop de Nadal N'Andreu Murillo ens va explicar «La Immigració al ter-

me municipal de Maó en el quinqueni 1965-70». Una setmana després va esser el Professor de la Universitat de Barcelona, Tomàs Vidal, que ens parlà de «L'espai agrícola a Menorca».

El 15 de gener d'enguany Obra Cultural de Menorca, representada per Joan de Nicolàs, participà en l'homenatge a Pau Casals que es va celebrar a L'Espluga de Francolí.

El director de la revista «Cuadernos para el diàleg», Félix Santos, va obrir un cicle sobre la premsa amb una conferència sobre «La premsa en España», que havia d'esser continuat pel corresponsal a Catalunya de «Cambio 16», Andreu Claret, però una desautorització per part del Delegat Governatiu de Menorca, no va permetre la seva participació. Andreu Ferret, de «Diario de Mallorca», tancà el cicle parlant sobre «Prensa Regional».

Molt interessant va esser la Setmana dedicada a Eivissa i que va córrer a càrrec de Joan Marí Cardona, que va desenrotllar el tema «La conquesta catalana de les Pitiuses»; Francesc Parcerisas, que ens va donar una clara visió de la literatura eivissenca; En Joan Calvera, que ens va oferir un film documental sobre la vida i costums de la pagesia illenca, i una xerrada que va complementar el film. Finalment, l'arquitecte Sr. Torres i el sociòleg Eduard Mira ens explicaren detalladament el Pla General d'Eivissa, capital, elaborat per un equip ampli de tècnics i humanistes. Com tots sabem, aquest Pla ha estat motiu de polèmiques i, fins i tot, d'amenaques de dimissió per part de la capital eivissenca.

Pocs dies després vingué a Menorca el Director de l'Editorial Cuadernos para el Diàleg, Pedro Altares, per donar la primera conferència del cicle sobre El Llibre, amb el títol «Cultura, Libro e Información», cicle que va concloure Josep Verdura, Di-

rector literari d'editorial LAIA, de Barcelona. El conferenciant fou presentat per Josep Melià. Cal ressenyar que, una vegada acabada la conferència, Verdura i Melià sostingueren un prou interessant diàleg.

Altres activitats han estat l'organització d'un curset de llengua catalana amb la col·laboració de l'Ateneu, i unes xerrades sobre sexologia infantil amb la col·laboració de les Colònies d'Estiu.

I com activitat començada podem senyalar la petició a l'Ajuntament de Maó de col·locar una placa amb el nom popular als carrers de la ciutat, que tenen arrelada aquesta denominació. En aquest sentit es va cursar una instància a l'Ajuntament, a la qual s'adheriren 18 entitats culturals i esportives. L'Ajuntament ha contestat demanant la llista dels carrers que poden esser rotulats amb el nom popular. L'informatiu «Giravolt» de T.V.E. es va interessar pel tema i ja ha gravat un programa.

Per completar aquest capítol es té la intenció de demanar oficialment que es corregeixin les faltes ortogràfiques de la toponímia menorquina, sovint castellanitzada o deformada.

Per acabar aquest resum, consignarem que, en prova de simpatia i solidaritat per la campanya de defensa de S'Albufera des Grau, un grup d'artistes catalans i menorquins feren donació a l'Obra Cultural de Menorca de vint-i-dues obres, que foren exposades durant la segona quinzena d'agost al Saló d'Exposicions de l'Ateneu de Maó. Exposició que, al dir dels crítics, tal vegada hagi estat la millor de les que han passat per la capital menorquina. El producte de les vendes, bastant substancials, serà utilitzat per finançar els projectes, molts, que estan en cartera per al curs proper.

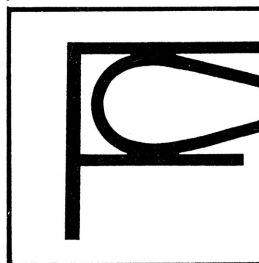
O. C. B. Menorca

Diario de Mallorca

un diari

per a tots els mallorquins

Fotogravats A. Comas

- FOTOGRAVAT
- OFFSET
- DEPARTAMENT DE DIBUIX
- CREACIÓ GRÀFICA
- FOTOGRAFIA INDUSTRIAL
- ARXIU FOTOGRÀFIC
- NYLOPRINT I
- FOTOCOMPOSICIÓ

Missio, 61 - TEL. 213952 - PALMA

Des de la Rambla

Crònica de Barcelona

Fins dijous de la setmana que ve la Universitat és tancada però abans aquestes donetes i homonets joves ja tornen tenir —sempre igual!— problemes que van des de la manca d'aules (han de fer les classes al pati, als passadissos, etc.) fins als «grossos». Els de 3.er Curs de Geografia i Història de la Universitat Central enviaren notes a l'opinió pública protestant —dins d'un orde!!— per:

1—Inexistència de cap tipus de gestió real democràtica a la Universitat.

2—Manca de planificació.

3—Manteniment de plans d'estudi selectius, arcaics i deslligats de les realitats nacionals (realitats de les diferents nacionalitats existents a l'Estat espanyol).

4—Massificació de l'ensenyament amb la consegüent degradació del nivell científic.

5—Acomiadament del professorat no numerari.

6—Enèrgica protesta per les darreres agressions contra membres de la Universitat, com un professor de la Facultat de Filosofia i Ciències de l'Educació i del nostre mateix delegat.

Ja ho veis, així de senzill. No són com aquests altres, així de complicat, que han començat a pegar bastonades a periodistes (com a Sánchez Costa del *Diario de Barcelona*), a amenaçar per telèfon a molts d'informadors i que, amb el nom de G. A. S. (**Grupo de Acció Sindicalista**), telefonen als diaris, fan pintades a les parets de les redaccions i d'esglésies i apallissen a capellans (com a Mossèn Xavier Cases i Mossèn Francesc de Paula Sardà).

Stop. Stop.

Sabeu, des de març a octubre, quantes prohibicions té en Lluís Llach? Idò només 40, més trenta permisos que no s'arribaren a demanar. En Ramon Muntaner té 23 prohibicions. En Quico Pi de la Serra 14. En Xavier Ribalta 9. Na Marina Rosell 7. N'Ovidi Montllor 6. En Joan Isaac 6. Na Maria del Mar Bonet 5 i així un llarguet etc.

Stop. Stop.

Dotze pressumptes militants del Partit Socialista d'Alliberament dels Països Catalans —PSAN— han estat detinguts per la policia. Els detinguts han passat a disposició de l'autoritat militar judicial. Dos Stop.

La nit del 30 d'octubre unes 9.000 persones ompliren el Palau dels Esports de Barcelona per aplaudir a Raimon, al símbol Raimon, a l'alliberament que xiscla, repeteix, canta Raimon. (3.000 persones no pogueren entrar).

«Jo vénc d'un silenci que no és resignat». Fou **molt més** que un recital de cançó, com el Barça és **molt més** que un club, com les paraules (aques-

tes mateixes que ara escric) voldrien **esser molt més** que aquestes paraules.

Les grades plenes de pancartes i banderes dels Països Catalans. Cares de coneguts líders obrers estudiantils. Octavetes i un megàfon, obert al futur, que provocà muntanyes de mambelletes.

A les primeres files hi havia representants de totes les forces polítiques de l'oposició catalana: Pujol, Colomines, Cañelles, Solé Barberà, Ardiaca, Cornudella, Pallach, Roca Junyent i altres. Els representants de la producció artística i intel·lectual eren Espriu Castellet, Carbonell, Portabella i el quasi premi nobel Xirinachs que fou aplaudit temps i temps. «Qui perd els orígens perd identitat» fou el vers, l'eslògan, la frase que produí el clima que fou continuat quan tot el públic, dret, deia col·lectivament: **Cantarem la vida, cantarem la nostra vida de poble que no vol morir...**

No fou autoritzat el «Diguem no» ni «El país basc» ni «Sobre la Pau».

Stop. Stop. Stop. Stop.

«El Comando de la muerte» no és el títol d'una pel·lícula americana de la segona guerra mundial, ni de l'uest, ni de TVE sinó l'autodenominació que se donaren uns individus que amenaçaren de mort a un nombre considerable de persones de molt diversos tipus que tenen un comú el ésser públicament catalanes. El «comando» assegurarà l'execució si no abandonaven el país a les 24 hores «del fallecimiento del Jefe del Estado». Alguns dels interessats són: Joan Colomines, Jordi Pujol, Joaquim Boix, Ramon Trias Fargas, Joan Oliver, Xavier Folch, Magda Oranic, Francesc Vallverdú, Anton Cañelles, Xavier Casassas, Miquel Coll, Manuel Sacristan, Joan Reventós, Joan Triadu i Antoni Senillosa. Com podem veure el ventall és de tots colors.

Stop. Stop. Stop.

30 minaires morts a Fígols, 4 de ferits greus perquè treballaven sota terra i tingué lloc una explosió de grisú. Aquest tristíssim succés, on moren uns treballadors que fan feina a un lloc on (sense demagògia) els salaris, 12.000 pessetes mensuals, mantenen una relació inversament proporcional a la magnitud del perill de cada dia, podria ésser vist des de moltes perspectives: seguretat en el treball, sous, etc. Aquí només contaré una anècdota barcelonina. El secretari de «**Justícia i Pau**» organitzà una recapta a benefici de les famílies dels damnificats obrint el compte núm. 7.144.724 a la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis. El Governador Civil Sr. Martin Villa prohibeix el

fet amb problemes de tipus legalista. Senzillíssim. Stop. Cinc Stop.

La Rambla fa flaires d'esperit perquè l'esperit la recorr. Alegre. Però gens alegres estan en saber els punts del «Decreto de lenguas regionales» una mala fi de gent del País Basc, de Galícia i dels Països Catalans.

Aquí tenc dues respostes que poden ésser representatives.

1—Isabel Clara Simó, Directora de «Canigo» setmanari en català i dels Països Catalans. Isabel diu: **Aquest decret no sols no satisfà a ningú, sinó que molts el considerem una passa enrera perquè han volgut rentar la cara als gallecs, als bascs i al catalans. L'esperit del decret està anys lluny de la «cooficialitat» que és l'exigència mínima per la llengua que volem els habitants dels Països Catalans.**

2—Josep Melià. No calen presentacions. «Entenc que el decret és decebedor i que no està fet per facilitar l'arrelament i normalització de l'idioma. Potser, en qualque aspecte concret, el decret facilita el camí en assenyalar els obstacles contra els quals és necessari combatre; de totes formes jo crec que el govern té a mà proves per demostrar si de bon de veres vol contribuir a la vigència de la nostra llengua. Proves com la creació d'una emissora catalana de televisió (aquí supòs que Melià vol dir una emissora de televisió dels Països Catalans i no aquests programes d'ara que, a més de curts i dolents, se fan només per Catalunya i Balears oblidant que la història, la cultura, la societat i la llengua del País Valencià es també la nostra) o l'edició en català dels diaris propietat de l'Estat. Fins que això arribi me sembla que és ben clar el que passa. El decret és un exemple típic d'oficialització de la Diglòssia.

Fins aquí dues opinions clares i negatives. Noltros, el jovent nat després de 1939, coneixem al viu aquesta situació de diglòssia en què un idioma o parlar **alt** (el castellà) ha estat emprat per a funcions formals (educació, literatura, mitjans de comunicació social, religió, etc) i predominantment en l'ús escrit, enfront d'un idioma o parlar **baix** (el català), utilitzat per a funcions informals (la família, les relacions entre amics, íntimes, etc). generalment orals. Només el trencament d'aquesta diglòssia pot ésser alliberador.

La Rambla és una obra del Duchamp on la «veuve» Clicquot (ai! **Nicole, Nicole le beau temps...**) i d'altres, ramblegen desfressades de sucs entre el polze, l'anular, l'auricular... Stop.

Barcelona, 21 de novembre de 1975.

BIEL MESQUIDA I AMENGUAL

INDEX

LLUC 1975

- ADROVER, Joan**
Una escola d'estiu per al camp 214
Fora-vila: problema urgent 262
- AGUILÓ, Margalida**
Educació pre-escolar: una situació per resoldre . 122
- ALEGRET, Joan**
Anàlisi d'un poema de Marian Aguiló 270
- ALEMANY, Antoni**
La reconciliació a casa nostra 130
- ALOMAR, Celestí**
Moviment obrer, 1974 9
Mallorca i el problema de l'atur 34
Aproximació a la problemàtica dels nous barris . 60
La cultura a Mallorca: una experiència 155
- AMENGUAL I BATLE, Josep**
Trento, els sínodes mallorquins dels s. XVI-
XVIII i la llengua del poble (i II) 42
Els religiosos i l'Església local 99
Els joves mallorquins i unes velles imatges
d'Església 218
- ARTIGUES I BONET, A. A.**
Joventut i política 186
- ARXIPRESTAT DE SANTA CATALINA THOMAS
(Ciutat de Mallorca)**
Crida de Pasqua 1975 98
- BARCELÓ I BARCELÓ, Pere**
La Reconciliació a casa nostra 131
- BARRERA I PUIGVÍ, Agustí**
75 anys de la Institució catalana d'Història Na-
tural 46
- BAUZÀ, Jaume Joan**
Crisi familiar 178
- BAUZA, Manuel**
La Reconciliació a casa nostra 131
- BOSCH MORANTA, Caterina**
Els joves davant la delinqüència 186
- BOSCH, Pere**
Teatre per una burgesia que vol ser-ho 106
- BOVER-FONT, August**
Correu 2
- CABRER I BORRÀS, Guillem**
El i de Formentor, poema centenari 205
- CAMPINS, Antoni**
Economia 1974: un any que no ha estat com els
altres 5
Crisi econòmica internacional i atur obrer 31
- CANO DE ALARCON, Joan Josep**
Una opinió sobre la crisi religiosa de la joventut 179
- CARRIÓ, Pere J.**
Colònies de vacances 116
- CAVALLER, Ramon**
Una conversa amb Ingmar Bergman 104
- CORBERA POU, Jaume**
Conversa amb Joana Serra i Miquel Mestre , ... 20
Conversa am Oriol Martorell 220
- CRÒNICA DE TRES**
Reflexió sobre Art a Mallorca durant l'any 1974 17
L'art vist pels artistes (B. Cabot, M. Elena) 50
Id. (Steva Terrades) 77
Id. (Joan M. Gelabert) 166
Id. (Ramon Canet) 195
Id. (Miquel Barceló) 223
«Criada 74» de la revolta a la provocació 224
Conversa amb M. A. Femenias 243
Conversa amb Fraver 276
Conversa amb Vicenç Torres 304
Arrelament i cosmopolitisme 306
Resposta de la jove plàstica mallorquina 307
- DARDER BROTAT, Joan**
L'Església que ha navegat a Mallorca 74 14
- DELEGATS D'ESTUDIANTS UNIVERSITARIS DE LA CIUTAT
DE MALLORCA**
Conflicte a l'ensenyament 88
- DOMENECH, Manuel**
Destacada presència de les Illes a la U.C.E. 251
- EDITORIALS**
Balanz 1974 4
L'atur, nou rostre de la crisi 30
Nous problemes urbans 58
Una crida i un esforç col·lectiu per la llengua 86
Un «altre ensenyament» 114
Les Illes al Congrés de Cultura Catalana 114
Per a una desmitificació de la joventut 177
Centenaris 204
Cap a la Universitat 230
Obre Cultural Balear: una àmplia labor de sensi-
bilització 258
¿Respecte i protecció a les «lengües regiona-
les»? 288
- ESCOLA D'ESTIU**
Memòria de les activitats de l'Escola d'estiu 1975 248
- ESCOLA UNIVERSITARIA DEL PROFESSORAT D'E.G.B.**
L'Escola al servei del poble i de la nostra cultura 154
- ESCOLTES DE MALLORCA**
Escoltes de Mallorca 262

II

ESTADES DE MONTCAIRE, Joan A.	
Correu	142
Id.	202
FACULTAT DE FILOSOFIA I LLETRES DE PALMA DE MALLORCA	
La Història de Mallorca i la necessitat d'un mètode	160
FEBRER, Joan	
Menorca. L'Església el 1974	11
FERRÀ-PONÇ, Damià	
Reflexió sobre «Balears»	134
FIGUERA, Antoni	
Notes per a un anti-balanç de l'actualitat cinematogràfica	19
FIOL, Bartomeu	
El joventut als pobles i al camp	184
Una escola d'estiu per al camp	214
L'Escola del camp	294
Fora-vila: problema urgent	290
FITO, Jeroni	
Les veus autèntiques de l'atur	37
FOLE, Anxel	
La caixa de mort (conte)	101
FORMACIÓ PROFESSIONAL (grup de joves)	
La joventut i la formació professional	180
GARAU, Climent	
Una creixent participació de tots	261
L'Església de Mallorca i la nostra llengua-cultura	286
GAYA, Jordi	
La Reconciliació a casa nostra	132
GIRONA, J.	
Correu	175
HOMAR ESTELRICH, Joan A.	
Correu	2
HORRACH LLABRÉS, Rafel	
Oportunisme a la Declaració dels nostres bisbes sobre la llengua?	202
HUGUET, Damià	
Els calls d'una mediocritat justificada	246
JANER MANILA, Gabriel	
Entorn de la cultura escrita	147
La nit de sant Jaume (Algaida)	253
JOVES DE BARRIADES	
La joventut a les barriades	182
LE MONDE	
L'exemple dels veïns (editorial)	239
LLABRÉS I MARTORELL, Pere	
Confessarse-se: encara? per què? com?	74
El Rosselló i les Illes	109
Fidelitat al poble i a l'Evangeli	153
El Pi: zenit i fita	206
A Inca: II Festival de la nova cançó mallorquina	254
Llibres 1975	309
LLOMPART, Josep Maria	
Joan Fuster o l'honor dels països valencians	161
MARÍ, Genoveva	
Educació pre-escolar: una situació per resoldre	122
MARÍ, Isidor	
Eivissa i el Congrés de Cultura catalana	149
La nostra llengua a les escoles: comencem ara mateix	211
Les «Segones Nits de la cançó» i la nostra llengua	227
MARQUÉS I COLL, Miquel	
Discurs pels 92 anys del «Felanitx»	252
MARCARÓ, Ignasi	
La joventut i la nostra cultura	189
Des de Menorca, estiu 75	281
MASSOT I MUNTANER, Josep	
La clerecia mallorquina i la «Renaixença»	191
Miquel Costa i Llobera i el mallorquinisme	241
Església i poble a la Mallorca del segle XX	294
MEDINA CALAFELL, Concepció	
Es joves davant la delinqüència	186
MELIÀ, Josep	
Records de Pujament, el vell	94
MENDOÇA, Manuel	
Joventut i selectivitat	181
MESQUIDA I AMENGUAL, Biel	
Des de la Rambla. Crònica de Barcelona	26
75 anys de la Institució Catalana d'Història Natural	46
Des de la Rambla. Crònica de Barcelona	54, 83, 110, 138, 168, 199, 256, 312
MIRAVET, Miquel	
La Reconciliació a casa nostra	131
MOLL, Aina	
La nostra llengua a l'escola	233
MONCADAS, Miquel	
La responsabilitat dels cristians en la promoció de la nostra llengua i cultura	152
MOREY, Miquel	
L'apotecari Garcias i el Museu d'Artà	174
MURILLO, Andreu	
El moment actual de la Cultura Catalana a Menorca	150
MUT, Miquel	
Sant Jordi, un suburbi rural	68
NADAL, Bernat	
Fins la penúltima paraula (poesia)	44
NADAL MARIMON, Sussagna	
Els joves davant la delinqüència	186
OBRA CULTURAL BALEAR a Menorca	
Resum de les activitats de l'O. C. B. de Menorca (curs 1974-75)	311
OBRADOR, Maria Angels	
Crisi familiar	178
La joventut dels pobles	185
PARETS, Joan	
III diada del Cant coral a Mallorca	227
PINYA, Rafel	
Crisi familiar	178
Fora-vila: problema urgent	290

PLANAS SANMARTÍ, Jacint			
Es premis Ciutat de Palma	52		
Joan Miró	80		
El regionalisme	107		
El llibre	137		
El cinema, negoci i espectacle	168		
PUJOL, Joan			
Escoles d'estiu «Rosa Sensat», vistes per un mallorquí	123		
RIGO, Bartomeu			
El jovent als pobles i al camp	184		
RIUTORT I MESTRE, Pere			
La declaració dels nostres bisbes ¿es quedarà en pures paraules?	174		
ROCA, Joana			
El problema de la vivenda en la Societat de consum	65		
SECRETARIAT PEDAGÒGIC O. C. B.			
Una nova secció de l'O. C. B.	34		
Sociologia de l'educació	53		
Actualitat pedagògica	82		
Freinet a Mallorca	108		
Per al jovent: dret d'acampar	119		
Actualitat pedagògica	127		
L'orde ministerial de «Las lenguas nativas»	158		
Ajuntem esforços	280		
SERRA, Antoni			
Interpretar el món? Transformar-lo?	7		
Les rebel·lions i els dies	71		
Intent de contrarrevolució a Portugal i altres afers	95		
Normalitat a les eleccions	128		
La cultura a Mallorca: una experiència	155		
El poble ha vençut el gegant imperialista	164		
Anàlisi sobre Portugal	216		
Sánchez Pascual o la consciència de l'ensenyament	303		
SERRA, Pere			
El jovent als pobles i al camp	184		
SINTES, D.			
Des de Menorca. Cançó 75	225		
SOCIES I COMPANYY, Rafel			
Cròniques de Califòrnia (VII) Els Wasp	226		
Id. (VIII) Fra Ginebró Serra	284		
SOLER PALÀ Manuel			
Luc per Mallorca	56		
Major edat de la Teologia política	272		
SUREDA NEGRE, Jaume			
Conversa amb Joana Serra i Miquel Mestre	20		
TARABINI, Antoni			
La cultura a Mallorca: una experiència	155		
Biològiques a Palma ¿sí o no?	162		
La classe treballadora davant una alternativa	235		
Les condicions en què volem viure	259		
Cap a un nou Sindicat	301		
TORRES TUR, Joan			
Un any de l'Església eivissenca	13		
TRAMUNTANA			
La nostra llengua	157		
TRENCAVEL			
¿De qui es la cultura?	73		
La catalaníssima trinitat	96		
La imaginació al Congrés	145		
Cap a un nou humanisme	242		
Cap a uns nous models culturals	274		
UBEDA, Teodor			
La Reconciliació a casa nostra	130		
La responsabilitat dels cristians en la promoció de la nostra llengua i cultura	152		
UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU (1973)			
El català, llengua d'expressió científica	48		
UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU (participants de les Illes) (1975)			
A Prada s'ha fet	264		
onència de les Illes	265		
VERD, Sebastià			
Premsa i Ajuntament, polèmiques	15		
Per ara: moltes promeses, pocs remeis	40		
El barraquisme de Ciutat	63		
El llibre va fer poca festa	133		
Ensenyament de la llengua ¿una passa envant?	159		
Parc de la Mar: símbol o ridícul?	208		
Estiu 1975. Turisme: encara crisi	231		
VERDAGUER, Pere			
La setena Universitat catalana d'estiu serà doble	125		
VICENS, Jesús			
¿Què cal fer després de vuitè d'E. G. B.?	198		
VIDAL, Llorenç			
XII diada escolar de la no-violència i la pau	25		
VIDAL-FOLCH, Xavier			
El Puig de Sant Pere: moltes coses en joc	269		

LLUC, revista mensual

Any LV — Números del 644 al 654 — 1975

Apartat 619

Palma de Mallorca

Impremta SS. Cors

Dipòsit legal: P. M. 276 - 1958

LLIBRERIA SELECTA

sempre al dia
en les novetats bibliogràfiques

C/. Sant Felip Neri, 10

Telèfon 22 25 22

CIUTAT DE MALLORCA

Impremta SS. CORS

Director: ramón noguerola calvet

**Impresos
comercials
publicitaris
i de luxe**

BALMES, 39
TELÈFON 25 44 32
PALMA DE MALLORCA

Imprimeix aquesta revista des de l'any 1940

SALA PELAIRES
GALERIA D'ART

GUINOUART

Desembre 75

PELAIRES, 63 TEL: 223696 CIUTAT DE MCA.

MATAS

Ybaga Varon

LINIA AVANÇADA PER HOMES
LINEA AVANZADA PARA HOMBRES
LIGNE AVANCEE POUR MONSIEURS
LATEST LINE FOR GENTLEMAN

CENTRE COMERCIAL "LOS GERANIOS"

AL C/ SANT NICOLAU 20B
PALMA DE MALLORCA